

Báró Eötvös József

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten, (egyetem-utca 4. szám) megjelent és minden könyvtárban kapható:

Vachott Sándorné.

BABÉRLOMBOK.

Báró Eötvös József műveiből.

(8-rét, XXXIX., 504 lap, báró Eötvös József arcképével.)

Ára füzve 4 ft., diszkötésben 5 ft.

Eötvös József báró arcképe.

Fénykép után kőre rajzolva Barabástól Pesten.

Folio. Ára 1 forint osztr. ért.

irodalmi emléke.

A maga nemében egész Európában
a legnagyobb és sok- oldalalag kitüntetett

FOGL E.-féle

első cs. kir. udvari fehérmű gyára Bécsben.

Raktárak:

25 Mariahilf, 25
Hauptstrasse.

Stadt, Körnerstrasse 27,
Ecke der Himmelfahrtsgasse,
„zum Erzherzog Karl.“

mely szoros értelemben vett szilárdsága minden darabon számokban látható árak, s gyártmányainak roppant mérvű előállítását által már annyira vitte, — hogy a nagy-bani kivitel, valamint a kisebb részletekbeni eladást illetőleg semmiféle kérekedő kereskedő által elérhetőt, ezenfelül teljes jóállás mellett rendkívül olcsó s leg-jobb minőségű árucikkeket nyújt, s biztosít t. cz. vevőinek.

Levélbeli kívánatra a megrendelések vidékre gyorsan és pontosan esz-közöltetnek, s a nem teshet illő darabok visszavétnek.

Angol chifon-íngék gallérral vagy a nélkül, szebbek mint a vászon íngék (levélbeli megrendelésnél a nyak környü-let mértéke megkivántatik), darabja 1 ft. 80 kr., 2, 2.50, 3—3.50, a legcsinosabb s leggyakorlatibbak.

Rumburgi vaszon férfi íngék (anyak-mérték megkivántatik) 2, 3, 4, 5, 6 ft. a legjobbak.

Gallérok, legújabb minta, 1 tuczat ára 2, 3—4 ft. (a nyak-mérték megkivántatik).

Férfi nyakravatók vagy salon nyak-kötők, darabja 75 kr., 1, 2, 3 ftig.

Férfi lábravalók 1 ft., 1.50, rumburgi vászomból 2, 2.50, 3 ft., lovag-szabás, francia vagy magyar mintára.

Merino pamut egészségügyi ujjasok (Jacken) 2, 3, 4 ft., selyemből 6, 7 ft., köd-mönös vagy szövött lábravalók 2, 3—4 ft. (vél a kősvény ellen.)

Női vaszon-íngék, simák, 1 ft. 50 kr., 2 ft., finom hurokvarrással 2 ft. 50 kr., valamint svájci forma, egészen új min-tára himzéssel 3 ft., 3.50, 4, 5 ft., ugy-szinte legfinomabb rumburgi vászon és bat-tisz-íngék himzéssel s csipkével 6, 8, 10 ft.

Női éjjel vagy téli vaszon-íngék hosszú ujjal 3 ft. 50 kr., himzéssel 6—7 ft.

Női lábravalók, vászon, perkal vagy barchetből 2 ft., 2.50, 3 ft. himzéssel.

Női pongyola vagy éjjl corsettek, 2 ft., 2.50, francia batizból, himzéssel 3 ft. 3.50, 4 ft., (a nyak környület-mér-téke kivántatik).

Levélbeli megrendelések (bármely nyelven írva) a pénzbeiktüdése vagy postai utánvét mellett jóállással mindenhol s a legpontosabban eszközöltetnek.

A megrendelési levelek ekép czimzendők:

E. FOGL, Wien, k. k. Hoflieferant,
(Mariahilferstrasse Nr. 25.)

50 ftig terjedő bevásárlásnál, 6 db. batiz-kendő és 1 him-zett női-garnitúra ráadásul ingyért adatik.

1282 (8—12)

A „VICTORIA“

biztosító-társaság,

mely Kolozsvárott 1865. évben alakulván, 1870. zárszámlája szerint máris
3.200,059 ft. 54 kr. biztosítékl alappal bír
biztosításokat elfogad:

I. Tűzkárok ellen.
II. Szállítványi áruk, utoni károsodás ellen.
III. Jégkárok ellen, mindennemű természetekre. Végre:
IV. az ember életére,

minden módozatokban a legkedvezőbb feltételek és olcsó díjak mellett.

Életbiztosítási példák:

I. Ha valaki családjának vagy kedvezményezettjének halála esetén fizetendő 1000 ft. tőkét biztosítani ohajt, fizet:

Egy 25 éves 19 ft. 70 kr., egy 40 éves 31 ft. 70 kr., egy 55 éves 59 ft. 30 kr.
» 30 » 22 » 70 » » 45 » 39 » 10 » » 60 » 75 » 60 »
» 35 » 27 » 20 » » 50 » 47 » 60 » » 65 » 103 » 50 »

évenkénti díjat.

II. Ha valaki gyermekének 18., 20. vagy 24. koréban fizetendő 1000 ft. kihá-zasítási vagy neveltetési tőkét biztosítani ohajt, fizet:

Egy 1 éves gyermekétől	18 koréig	20 koréig	24 koréig
	40 ft. 20 kr.	33 ft. 60 kr.	24 ft. 70 kr.
» 2 » »	44 » 10 »	36 » 70 »	26 » 50 »
» 3 » »	48 » 50 »	40 » 10 »	28 » 80 »

évenkénti díjat. A gyermek elhalálása esetén a befizetett díjak visszatérítetnek.

III. Ha egy jelenleg 28 éves férj és 22 éves neje valamelyik elhalálásakor, a túlélő részére fizetendő 1000 ft. biztosítási ohajt, fizet 31 ft. 30 kr. évenkénti díjt. Ezenkívül elfogadja a

tulélési csoportok (Assotiatio) biztosításait is.

Minden biztosítási miveleknél a biztosítottak, már az első évtől kezdve a társaság 50% nyereségben részesítetnek.

Egyéb módozatokra nézve s különben is mindenekben bővebb felvilágosítással szolgálnak a társasági felügyelők, vidéki ügynökök és

a „Victoria“ biztosító-társaság
vezérügynöksége Pesten, (régí posta-utca 2. sz., 2. emelet).
Utannyomás nem díjaztatik. 1189 (15—26)

Előfizetési felhívás.

A „Szabadság mint a népszázlója“

és

A „Csoda-bogar“

1872. 2-dik, felévi folyamára.

Az új felév kezdetével

A „Szabadság mint a népszázlója“ és „Csoda-bogar“ ezentul pénteken dél-túlán már postára fog adatni, hogy vasárnap a legtávolabb lakók is megkaphassák.

Előfizetési feltételek a régiek maradnak, mindkét lapra:

Fél évre (július—decemberre) . . . . . 3 ft. — kr.
Negyed évre (július—szeptemberre) . . . . . 1 „ 50 „

A pénzes leveleket, vagy utólványokat a „Szabadság mint a nép százlója“ és „Csoda-bogar“ kiadó-hivatalában kérem czimeztetni. Egyetem-utca 4-ik szám alá.
Pesten, június hó 1872.

A kiadó-hivatal.

Érdekes ujkönyv.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4-dik szám alatt), megjelent és minden könyvtárban kapható:

A talmudzsido.

Minden rangu zsidó és kereszténynek megszívlelésül bemutatja.

Dr. Rohling Ágost.

Az eredetinek harmadik kiadása után magyaritá
Gemini.

Tartalom: A) Előzmények. 1. A mai álláspont. 2. A „Talmud“ elnevezés. 3. A zsidók isteni könyvnek tartják a Talmudot. — B) A talmudzsido romlott hittana. 1. Istenről. 2. Az angyalokról. 3. Az ördögkről. 4. Titkok. 5. A lélekről. 6. A paradicsom- és pokolról. 7. A Messiásról. — C) A talmudzsido romlott erkölestana. 1. A felebarátról. 2. A tulajdonról. c) A világalalom. b) A család. c) Talált jószág-d) Uzóra. e) Az élet. f) A nő. — 3. Az eskü. 4. A keresztények. D) Századunk. — E) Itélet.

Ára füzve 80 krajczár.

27-ik szám. Tizenkilencedik évfolyam.

Vasárnapi Ujság.

Pest, július 7-én 1872.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 frt. — Fél évre 5 frt.
Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 frt. Fél évre 3 frt. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 frt. — Fél évre 2 frt. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg: Egy négyszer hasábjott petis sor, vagy annak helye, egyszeri ígatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy öbbszori ígatásnál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdotményeket elfogad Bfésben: Oppelik Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Hansenstein és Vogler, Wollzeile Nr. 9. — Bfelyeg-díj, külön minden ígatás után 30 krajczár.

Patterson J. Arthur.

Nem lehet tagadnunk, hogy legnagyobb befolyással alkotmányos fejlődésünkre jelenleg Anglia bír. Az ugyanazon okok ugyanazon eredményei gyanánt szereplő fejlődési menetek azonossága történeti irányunkat oly annyira összecsatolta a nagy nemzetével, hogy a logikai egymásután a hasonló haladást bizonyos mérvig jövőben is követeli.

Azt sem lehet félreismernünk, hogy alig van nép, mely nagyobb rokonszennvel fordulna felénk. Mintha az alkotmányos és lelkiismeretszabadsági hosszas harcokban szerzett küzdelmek verték volna szorosra a szellemi lánczot: mindannyiszor éreztük legalább a rokonszenves hang melegét, valahányszor küzdelmeinkben elhagyatva, fájdalmainkban elcsüggedve állottunk. Mi indította Cobdent, e nemes szívi férfit arra, hogy agitáljon városról-városra egy bukott ügy mellett, két, akkor barátságos és hatalmas kormány kölcsöne ellen lárnozva föl a közvéleményt; mi indította lelkesedésre a Kossuth személyében képviselt magyar ügy mellett a tömeget, hanemha azon összefüggés, melyet az eszmeáramlatot megértő népek létesítenek szellemileg maguk közt, kik tudják becsülni a hosszasan védett, lassan szerzett jogokat, a történelmi fejlődés azon kin-cseit, mikkel széles e világon csak két nemzet bír: egy dús-gazdag s a világ ura, az angol, s egy — mért ne mondanók, szellemiereje öntudatában szintén hatalmas kis nép: — a magyar. S talán nem is lehet nagyobb büszkeségünk, szellemi erőnk tulsúlyának nagyobb bizonyítéka, mint hogy e kincset, századok harczaín, kedvezőtlen körülmények kö-zött ép ugy megtartottuk, mint a világ leg-hatalmasabb nemzete. E tényre bátran hivatkozhatunk bármely néppel szemben, mely, — mint némely német író teszi, — barbársá-gunkat veti szemünkre. S e tény ismét egyik bizonyítéka annak, hogy nincs mit

csüggednünk: fajunknak nemcsak jövője, de jelene is van, s elfogulatlan meggyőző-désünk szerint a magyar fajt a legfényesebb helyek egyike illeti meg az összes művelt világ nemzetei között.

A rokonszenvenek, melylyel Anglia vi-selтетik irántunk, jele az is, hogy nincs egy irodalom sem, melyben oly sokszor lettek volna ismertette a magyar viszonyok, mint az angolban; s ha jelenleg Patterson Arthur személyében azon angol író mutatjuk be, ki mindazok közt, kik valaha hazánkról ír-tak, a legigazabb képet nyújtotta rólunk:

zók unalmas hazugságai, kik commis voya-geuri minőségben pár órát tilve magyar vasuton, a berlini „Nat. Zeitung“ vagy az augsburgi lap hasábjain öntik ki pletyka-ságuk sületlenségét.

Patterson Arthur Londonban 1835. jun. 7-kén született, s így még nincs túl élete de-rekán. Ifju éveit Walesben Radnor megyé-ben töltötte, hol egész 18 éves koráig csalá-di nevelésben részesült, különös elősz-rerettel foglalkodva a klasszikus nyelvek tanulásával. 1855. októberén jött a cambrid-gei egyetemre, hol 1859. januárján már baccalaureussá graduáltatott. Ugyanezen időtájban jelent meg az indiai kasztokról szóló műve („Essay on Caste“), a mely pályadíjjal tüntettetett ki az egyetem részéről.

1862-ben volt Patterson először Magyarországon, e cso-dálatos időszakban, melynek kedélyállapota, — mint maga is oly szépen beszéli el művé-ben, — nagy behatást tett reá. Azon öt hónap, mit itt töltött, nagyobb részét Pesten és Mis-kolczon töltötte el. Másodszor 1863. decemberben jött, s majd-nem egy teljes évig volt Gö-döllön és Pesten, kirándulást téve Nagy-Váradon át Szilágy-Somlyó, Kolozsvár, Nagy-Sze-ben, Brassó, Székelyföld, Ma-ros-Vásárhely, Nagy-Enyed, Szatmár, Munkács és Sáros-Patakra. A harmadik látogatás majdnem két teljes évig tar-tott: 1865. augusztusától 1867. júliusáig, nagyjából Győr-megyében, Pesten, Szegeden és Debreczenben. Ezen idő alatt jelent meg a „Fortnightly Review“ („Kétheti Szemle“) 1866-ki folyamában három első közleménye Magyarorszá-g-ról, mi alkalmat adott arra, hogy kitünóművét, melyet oly örömmel foga-dott a magyar irodalom „The Magyar, their country, and institutions“ („A magyarok országu s intézményeik“) kidolgozza. E két kötetet ismerik már e lapok mindazon olvasói, kik az angol irodalommal foglalkoznak.

PATTERSON J. ARTHUR.

Patterson azután sem pihent. Jókai „Uj földesur“ című regényét fordította le s adta ki. Mint regény tán nem remekmű, de a magyar élet s viszonyok megismerésére az utolsó időben alig lehetett volna jobb művet választani, Jókai csillogó s magát behizelgő stílját nem is tekintve.

Hogy Patterson a Kisfaludy-társaság külső tagjává választotta; hogy ő e megtiszteltetést a leglelküimeretesebben viszonozza, alig levén nevezetes irodalmi vagy szociális mozzanat Magyarországon, miről behatóan ne értesítne az angol irodalmat: azt, a napilapok utján is tudja a közönség. De hogy dolgozó szobája magyar művekkel, magyar lapokkal telve, hogy a legkitűnőbb magyar írókkal levelezést folytat, londoni magyar barátaival magyarul beszél, s hogy a magyar érdekeket oly figyelembe részesítő „Pallmall Gazette“ irányra az ő befolyása, s nem egy ilyen című cikke egyenesen az ő találatából folyt: azt érdemes lesz itt följegyezni.

Patterson belső rokonszenv, s nem szenvedés csatolja hazánkhoz. Ez indította először hozzánk, s ez irányozza felénk figyelmét. Mert a ki a művelt világ majd minden irodalmát ismerve, annyi gondot fordít egy — minden kitűnősége mellett is, — bizony a latin, francia vagy angolhoz képest szerény irodalomra: azt nem vezetheti egyébe, mint a tiszta rokonszenv munkálkodásában. S a ki művét olvasta: az e rokonszenv tényleges bizonyítékaival találkozik annak minden lapján; s a ki személyes társaságát élvezte: az önkénytelenül viszonozza e rokonszenvet nemzetünk e derék barátja iránt.

A lelkiismeretesség Patterson irodalmi működésének legfényesebb oldala. Emlékszem rá, hogy egy adat tárgyában kéteyleimet legyőzendő, órákig kerestem könyvtárában; s nincs művében sem egyetlen adat, a melynek forrását megnevezni ne tudná. Mindenre kiterjedő figyelemmel lehet csak idegen országról oly művet írni, mint a minő az övé Magyarországról.

Patterson Arthur komoly, de megnyerő modoru fiatal ember; van valami arczán, modorában: az a valóságos őszinteség, mi a valódi angol családi életet olyan meleggő s a mi régi patriarchalis életünk finomabb kiadásává teszi. Az ember mindjárt az első pillanatban feledi, hogy idegennek beszél; s annál inkább akkor, ha látja, hogy ez idegen jobban ismeri Magyarországot földét s népét, mint sok más nem idegen.

Nem nagyitok, ha mondom, hogy Patterson élete, Patterson működése nekünk magyaroknak nemzeti érdek; s hogy e derék férfi valóban megérdemli azt, hogy neve — minden rólunk író külföldi előtt, — a derék Sayous-éval együtt legnépszerűbb legyen közöttünk. György Endre.

Az én ódám.

A templomok előttem zárva voltak; Haragszólás lelkemhez nem beszélt; Kőd és derű bár egyre váltakoztak; Előtem minden setét volt, setét! — S most újra fénylik a hó nap sugára! Uj pirt lehel rám a szép alkonyat! Lehullt, lehullt a templom néma zára, S hallom beszélni a harangokat!

Ha jó a regg: oh, már nem jó magába, S hoz áhitattal teljes perczeket, Mik beolvadnak egy szelid fohászba: Hogy őt az isten áldja s védje meg! — Imádkozom! — a giny ajkamról eltűnt — S a térdelő nép mit kér, már tudom! Hisz nekik is van, avagy volt szerelmük, S ezért az ima jámbor ajkukon.

Ha száll a nap, s közelg az alkony-óra, S a harang csendes estimára hí, Ugy figyel lelkem e szép, tiszta szóra, S egy túlvilági dalt vél hallani!

Egy tiszta dalt, mely róla zeng szünetlen'... S míg ott a fűrészt munkás nép halad, Erzem, hogy én is halk hálát rebogtam, S áldom az éjt, mely édes álmat ad.

S a merre nézek, csak derű mosolyg rám: Tündöklő nap, majd csillagfényes éj! A kedv dajkálja minden perczem, óram, S hű anyakint szól: „csak szeresd, remélj!“ S én szeretek! A szerelme nek szárnya Elvisz hozzá, ki engemet szeret! Ki e szerelmet hozta e világra! Ki föltámaszta egy holt életet!

Oh szerelm! te éltünk tiszta napja, Ki rezgő színt adsz a rom képire! Oh szerelm! te éltünk égő napja! Kitél föld a föld fagyott szive! Te alkotál lelkembe új világot, Mely mozdulatlan állt, mint t'li rom; Im mozdul az most... szép, tündéri álmok Rezgik körül... s a kéjt alig birom! —

A templomok előttem zárva voltak; Haragszólás lelkemhez nem beszélt; Kőd és derű bár egyre váltakoztak; Előtem minden setét volt, setét! — S most újra fénylik a hó nap sugára! Ugy pirt lehel rám a szép alkonyat! Lehullt, lehullt a templom néma zára! S hallom regélni a harangokat!

Benedek Aladár.

Egy falusi preceptor története.

I.

Nem mai gyerek vagyok. A miket elmondok se mostanában történtek. Hanem azért bátran beillenek a mostani napok rámájába. Meg aztán a tanuság is ránk fér. Apám szerény szabó mester volt. Gyerek sok, kereset kevés, mi bizony hát nem valami nagy bőségben nevedtünk föl. Innen-onnan már a tizenhetedik esztendőbe léptem, s még mindig az apám nyakán lebzseltem. Kezdem szégyenelni a dolgot. Ez már nem járja, mondogatám magamban. Jó lesz kenyér után nézni, és elhatároztam, hogy néptanító leszek. Ugy van, néptanító. Tehettem volna ugyan okosabbat is, de hát tizenhét éves korában az ember mindent aranyos világtásban lát, és azt hittem, hogy egy néptanító állásánál keresve sem lehetne jobbat, tisztességesebbet találni.

Elég az hozzá, hogy 18** október tizenharmadikán elhagytam az apai házat, egy esperesi ajánló levéllel a kátéfalvi plébánoshoz, harmincz váltó krajczárral a zsebemben, kevés fehérneművel és egy pár lábbelivel a bot végére szurt butyorban.

Koczoró, Gyirmót és Béles felé vettem utamat, mely Szórádon egyszerre kétfelé szakadt. Szerencsémre egy sudár, szálas ember jött velem szemközt. Nehogy eltévedjek, megkérdeztem, melyik út vezet Kátéfalvára.

— Jobbra tarts, — mondá, s azután kis vártatva utánam kiáltott. — Megállj öcsém, hátha eltévednél, majd inkább elkisérlek. És velem jött a mezőváros tulsó végéig. Sántított szégyén és olyan ripacos volt, mint egy malomkerék. Útközben elkérdezé, mi szándékom van Kátéfalván. Elmondám, hogy preceptorságra töreksem.

— Sovány kenyér — felelé fejét rázva — siralmas kenyér! Azután végig nézett rajtam tetőtől talpig. Mintha szájalmat érzett volna irántam. — Megálljunk! — mond egyszerre, mintegy gondolataiból fölészel. — Ez ut itt egyenesen Szórád vizének vezet, azontul aztán három óra alatt Kátéfalván lehetsz.

Megköszöntem szívességét és nagy sebbel-lobbal tartottam előre. Már hüvösödni kezdett. Az őszi szél lármásan kavargott az

elsárgult levelek között. Itt-ott a völgy kanyarodásainál tüzet raktak a tehénörzö gyermekek és melléje telepedtek. Ennyi mind az, mi azon időből megmaradt emlékezetemben. Kinek lelkére, a mindennapi kenyér aggodása nehezül, az előtt a világ legszebb vidéke is észrevétlenné válik. A helyzet szomorú sivársága érzéketlenné teszi az embert a természet szépségei iránt.

Már késő volt, midőn Kátéfalvára értem. Itt-ott világlott még csak egy-egy gyertya a főlzálló ködön keresztül. — A faluba vezető keskeny gyalog hidon egy mezitlábos vén asszonytal találkoztam, ki két macak természetül kecskével szörnyűségesen meg volt teremtődve. Segítettem neki és megkérdeztem a plébános lakását.

— Ott van la, annak a nagy nyárfának a tövében, — és jobbra át, egy fehérre meszelt nagyobb házra mutatott, mely mögött kert terült el.

Önkénytelenül is bizonyos megmagyarázhatatlan nyugtalanság fogott el. Lassu léptekkel a paplak felé haladtam és mielőtt a kapu kilencsére tettem volna kezem, fölfőhászodva nagyokat lélegzettem. Körülem néma csönd tanyázott; semmi sem mozdult, csak távolabb balra, a ködös part felől halatszott egy malom egyhangú zúgása. Végre benyitottam, s az ajtó-csikordulásra egy leány jött felém, s midőn a butyorral hónam alatt észrevett, megkérde: mit akarok?

— Egy levelem volna a főtisztelendő ur számára.

E pillanatban kikiáltott valaki a szomszédok szobából.

— Hát jöjjön be!

Bementem. A plébános ur épen vacsoránál ült. Mintegy 40—45 éves magas, barna, esontos ember volt. Körtvélt hámozott és mellette egy hosszú nyaku palaczk vörös bor állott.

— Levelet hozott? Kitél? — kérde, mit után talpig szemügyre vett.

— A bogáti esperes urtól, — és átadtam neki a levelet, melyet azonnal figyelmesen olvasni kezdett.

— Üljön le barátom, — mondá, — üljön le. Egészséges-e az esperes ur?

— Egészséges, há! istennek!

— Vagy úgy — már most tudom. Tehát preceptornak akar beállni az öreg Karikás mellé?

— Ha még nem késő, főtisztelendő ur. — Az esperes ur ajánlja, s ez elég!

És hangosan kikiáltott:

— Julcsa?

— Tessék!

— Tegye megre kávémat. E fiatal embert átvezetem az öreg Karikáshoz. Mindjárt visszajövök.

Azután kalapját véve, nyers hangon mondá:

— Jerünk.

Midőn a ganajkupacok között kiértünk a sötét utcára, felém fordulva kérde:

— Tud-e írni, olvasni, számolni?

— Tudok főtisztelendő ur, — viszonzám bátortalanul.

— Hát a templomi szolgálatokhoz ért-e?

— Valami keveset, de majd rajta leszek, hogy megtanuljam.

— Szükséges is lesz, mert ez a fődolog.

Ezalatt az iskolához értünk. Félig dűledzett, és oldalt vakolatlan ház volt ez, négy ablakkal az utcára, négy ablakkal egy kis veteményes kertre. A szárnyépületben lakott az öreg néptanító Karikás András, már összetöpörödött, de azért még mindig friss és dolgos hites társával. Benyitottunk, miközben a plébános így szólott:

— Tanító ur, elhoztam a preceptort. A bogáti esperes ur küldte, s ez mindennél több-

De felesége így szólott:

— Ha nincs étvágya, ne erőtesd. Meg talán nagyon is el van fáradva.

— Igaza van asszonyoménemnek, nagyon is fáradt vagyok. Korán elindultam hazulról s tizenegy órát gyalogolni egy folyótáiban nem gyerekiség.

— Hallod öregem, ha az ember nagyon elfáradt, elmúlik az étvágya.

— No akkor, — mond az öreg Karikás, midőn már a tál fenekén kotorászott, — akkor hát legjobban, ha lefekszik. Vezesd csak anyjuk a szobájába.

— És Kata asszony botomat, butyromat kapva kiment az ajtón, én követni akartam, midőn az öreg tanító utánam kiáltott az asztal mellől:

— Egy szóra öcsém. Még a nevedet sem tudom. Hogy is hívják?

— Bálint Döme.

— Szép: Hát jó éjszakát Bálint Döme. Holnap reggel elkezdjük a dolgot.

— Majd felköltöm, — mond az asszony, — az iskola hét órakor kezdődik.

Egy szük kis oldalszobába vezetett, melynek ablaka a völgyre nyílt. A fal tövében egy nyoszolya nyújtzkodott végig, durva, vörös csikok lepedővel bevonva. Két szalmaszékkel s egy rozszant faasztalból állott a szoba többi butorzata.

— Ez a preceptor szobája — mond Kata anyó, — Drugét Józsi lakta elebb, jó fiu volt, de nem állta ki, megszőkött. No de reményem, öcsémnek több esze lesz.

Ezzel a mécses oda helyezte az asztal szélére s mielőtt távozott, visszaszólt, hogy el ne feledjem eloltani. Azután levetköztem, elfújtam a mécsesét és alig hogy végig nyújtzkodtam az ágyon, mely alomba merültem. Szivem könnyű volt, mintha szárnyai nőttek volna. Nem éltem már szüleim nyakán, szüleim terhére... volt állásom... volt biztos kenyerem.

II.

Másnap reggel Kata anyó bedugta fejét az ajtón és halk hangon mondá:

— Döme, Döme.

Fölbredtem. Egy nagy korsó friss vizet helyezett az asztalra és jószívűleg mondá:

— Ideje már öcsém, jó lesz fölkelni.

A mint kiment, egy ugrással künn voltam az ágyból. A köd, mely reggelneként a völgyet megszállja, lassanként fölemelkedett. Soha sem éreztem ily frissnek a levegőt; gyorsan felöltözöktem, megmosakodtam. E pillanatban az első napsugár áttört a köd mindinkább ritkuló fátyolán, hosszú arany szalagként végig feküdt a völgy kis patakján és bevilágított a bükkfaerdő mohos talajára. Kinyitottam az ablakot és elmerültem néhány perczig e nagyszerű látvány tekintetébe. Boldognak éreztem magam, hogy itt élhetek.

Ezután kimentem és az öreg néptanítót szobájában találtam, ránczba vont homlokával és nagy léptekkel föl s alá járkálva.

Jó reggelt kívántam, mire így szólott:

— Ma még én harangoztam, mert fáradt voltál. Mától fogva azonban a preceptor dolga lesz a harangozás és nem a tanítóé. Ezentul egy órával korábban kell majd fölkelned.

— Ugy lesz tanító ur.

— Jól van, most már beszélhetünk másról.

Fölkelt és szemembe nézett.

— Olvasni, írni tudsz. Ez mindenesetre jó, de nem elég. Hát a törtek? — kérde föl-emelt hangon, — hát a törtéket tudod-e?

A hang és mód, melylyel az öreg tanító ezt kérde, azt sejtetem velem, hogy a törtekel való számítását ő valami rettenetes ne-

héznek tartja, s hogy azt csak ritka tanító tudja. Én mindenesetre tudtam, mert a bogáti iskola legjobb növendékei közé tartoztam, de bátortalan természetem erőt vitt rajtam és lesütém szememeimet.

— No majd meglátjuk, mit tehetünk. — folytató föl s alá járva. — Mi a törtéket illeti, ezt tulajdonképen nem is lehet ki-vánni egy preceptortól. Sok tanító se tudja. Ugy van. Az nem könnyű valami, s ezért nem is követelem, de már az írást, olvasást azt el nem engedhetem.

E közben Kata asszony behozott egy tál tejet, melybe barna kenyér volt aprítva és oda helyezte az asztal közepére, s miután jó étvágygyal elkölté mindegyikünk a maga részét, lementünk az iskolába, melyet ezalatt a fiatal süheder népség egészen megtöltött.

A reggelinél még értésemre adta az öreg tanító, hogy ha kanállal ettem is a tudományt, itt nem érek semmit, ha tekintélyem nincs. Tavaly is két preceptor hagyta itt, mert a pálczával bánni nem tudtak.

— Tudd meg öcsém, ezen a vidéken mákszemnyi jó sincs e paraszt kölykökben. Egytől-egyig iskolakerülő, veszekedő, fészkeszedő, tolvajficzkók. Szóval beléjük öröködött az apjuk meg az öregapjuk büne. Látod azt a mogyorófa-pálca gyűjteményt ott a sarokban? Legalább két-három ily csomót pusztítok el rajtok évenként. Ne félj, hogy kifogyj belőlük, van az érméntelen elég. Ha valamelyik e síhederek közül megmukkan, jelt ad, hunyorgat, vagy vigyorgor csak azért, hogy a többieket is engedetlenégre bírja, ne kiméld az istenadát, rakd meg emberségesen. Hadd ordítson, ne törődj vele. Legalább azt fogják mondani: ez nem olyan preceptor, mint a többi, nem érti a tréfát. Csak így lesz becsületed előttük s csak így lehet eredménye annak, a mit tanítasz. Most már mehetünk. Az iskola tele, ne ez a te pálczá, ez meg az enyém.

És mig ezt mondá, egy oly vastagot nyomott markomba, mint a kis ujjom, azután megindultunk. Egész életemben szemem előtt lebeg a nagy iskolaszoba, mely zsufolóság tömve volt borzasabbnál borzasabb fejekkel. Egyik piszkosabb és rongyosabb volt, mint a másik. E mellett kellemetlen szag csapott meg.

Midőn az ajtónál megállapodtunk, pokoli zaj, zsivaj, füttyülés, rikogtás ütötte meg füleinket, mely azonban a kilincs első érintésére halotti csönddév változott. A mint beléptünk, mindenki helyén ült s úgy tett, mintha könyvébe volna merülve. A bátrabbak azonban fölpislantottak rám, megvakarták fejüket, valószínűleg ezt gondolták: no ez lesz hihetőleg az új preceptor, ugyan meglehet-e majd ugratni a többi után.

Mindezt nyilván le lehetett olvasni arczukról, habár egyik se mozdult. Az öreg tanító ezalatt megállt az iskola közepén, és így szólott hozzám:

— Döme ur, jöjjön közelebb... ti pedig figyeljetek arra a mit mondok: ez ur itt az új preceptor, kit külön hoztattam oly gazkölykek számára, mint ti vagytok, kik könyörületet nem érdemeltek, nos, jól vigyázzatok, az első, ki közületek hanyag vagy engedetlen lesz, nem teszi az ablakba a mit kap. Ezt jegyezzétek meg.

És leült a katedrába és tollat faragott. Én föl s alá jártam az iskolában és egy óra hosszat silabizáltattam. Ezután a katekizmusra került a sor, s midőn egy hirtelen fölnyult suhanczot, kinek nevét még nem tudtam, kiszólítottam, elkezdte irtalmatlan hangon az orrát fujni.

— Kelj föl, — mondám.

De fejét sem mozdítá, hanem újra meg újra még nagyobb lármával fujta az orrát

ugy téve, mintha nem hallotta volna fölszó-
lításomat.

— Kelj föl, — mondtam még egyszer.

De erre olyat fujt az orrából, hogy az
egész iskola nevetésbe tört ki. Ekkor eszembe
jutott az öreg tanító tanácsa. Kettőt a nyaka
közé huztam, de nem erősen, hanem azért
olyan kiabálásba tört ki, mintha tudja isten
mi érte volna. Az öreg tanító mindent jól
látott. Egyszerre elhalványult. Oda ugrott
s oly kegyetlenül végig vágott rajta, hogy
mándlija azonnal ketté vált.

— Kiabálsz? Hát csak kiabálj. Legyen
legalább okod, és verte, míg csaknem ösz-
szeesett.

Midőn a többiek ezt látták, még a hajuk
is ég féllé; végre egészen kifáradva ezt
mondá:

— Most már tudjátok,
hogy kell viselni magato-
kat; Döme ur, ezek itt ki-
méletet nem érdemelnek.

És megvallom, hogy e
mód nekem nagyon kényel-
mesnek látszott. Azon kor-
ban voltam, midőn az em-
ber szemében a legegysze-
rűbb egyuttal a legjobb is,
és miután tudtam, hogy elő-
deim kiméletes bánásmó-
duk miatt voltak kénytele-
nek távozni, elhatároztam,
hogy inkább bothoz folya-
modom, mint elmegyek. Ha
e vad csapat nem enged-
meskedik, — gondolám —
nem az én hátam bánja meg.
És csakugyan a hatás nem
is maradt el, ezután csak
jelt kellett adnom és föl-
ugrott helyéről az, a kit
kikérdezni akartam. Tizen-
egy óraker az általános ima
után haza eresztettük őket,
de egy se mulasztotta volna
el a köszöntést. Midőn az
iskola kiürült, az öreg ta-
nító mosolyogva mondá:

— Látod, már nevedet
is tudják, ez jó jel. Ha ne-
tán délután valamelyik
engedetlenségnek, kövesd
példámat, és jót állok, hogy
egy hét alatt többre mégysz
velük, mint a többiek hat
hét alatt.

Künn ezalatt négyesé-
vel-ötösével futottak, ug-
ráltak hazafelé a gyerme-
kek, vissza-visszanézve fe-
lénk.

— Ez most mind rólad
beszél, nézd, ott megy Kis
Miska, ugyancsak vakarja
a helyét még most is, meg akartad nevet-
tetni a többieket, no várj!

Délután egy óraker újra bementünk az
iskolába. Leszámítva, hogy a mogyoró pál-
cának ekkor semmi dolga sem volt, maga
a kép ugyan olyan volt, mint a délelőtti.
Még Kis Miska is megelégette a reggeli
mulatságot.

Igy mult egyik nap a másik után,
melyek alatt két ízben oly keményen bántam
el egynehány szófogatatlannal, hogy még
az öreg tanítót is megijesztettem, s még az
nap este titokban értesemre adta, hogy a
bíróknak az érdekének, a szatócának gyerme-
keit kiméltsem s legfőlegb térdepeltessem.
Reggelként öt óraker már talpon voltam,
s miután a hajnali harangozást elvégeztem,
rendesen beköboroltam a közel vidéket,
el-néztem a környék fokónkénti elevedését,

a mezei munkások életmódját, szóba álltam
az erdei favágókkal, megismertem szoká-
saikat, gondolkodás-módjukat, szóval egy
egész ujjvilágot. Félhétkor beharangoztam
az iskolába, megreggeliztem s tanítottam.
Esténként, ha valahonnan kezembem vetődött
egy-egy könyv, elolvastam azt az első be-
tűtől az utolsóig.

Igy jó és rossz szokásokra tettem szert.
Jó volt az, hogy korán keltem, friss levegőt
szívtam, megfigyeltem az emberek életmód-
ját, teljesítém kötelességeimet és olvastam,
ha lehetett magam gyarapodására; a rossz,
hogy minden ok nélkül indulatosságra en-
gedtem magamat ragadtatni, ütöttem-vertem
tanítványaimat, és azt hittem, erőszakkal is
lehet jót eszközölni. S miután már ennyire
vagyunk, elmondom azt, a mi nekem benső

kodni, s kiknek a tudatlanság fejőstehenül
szolgál. Az ő formájukba önteni a gyermeki
lelket s olyan gondolkozásmódot kölcsö-
nözni neki, mely a vérbe menve egész életen
át kíséri, ugyszólván nem engedi más irány-
ban keresni a boldogságot, mint azon avult
mód szerint, melyet fejébe vertek. A nép-
nevelés tehát a legfontosabb valami egy
alkotmányos országban, hol az utolsó ipa-
rosnak szavazata épen annyit nyom a latban,
mint a tudományos társaságnak akármelyik
elsőrendű tagjé. A mi borzasztó e földön
történt, s minek rettenetes súlyát maig is
érezzük, annak mind a nép tudatlansága
volt oka.

(Folyt. követc.)

Pesti képek.

Az üvegáruól tót.

Régi adoma. Azok találták
ki, a kik a magyarországi sze-
gény tót népet csuffá akarták
tenni vele. Meg se gondolták,
hogy az milyen dicséret.

Az öreg tót egy üres vá-
szon-tarisznyát akasztott fia
nyakába, fölvezette egy ma-
gas hegyre, onnan végig jár-
tatta szemét az arany kalász-
szal ringó rónatájon, kiter-
jesztő két kezét s ezzel az
utavalóval ereszté utnak fiát:
— Látod, Janó, Magyar-
ország!

A krónika hallgat róla,
vajjon e vékony utlevéllel vi-
lágá eresztett fia éhen halt-e
benne? Én legalább nem hi-
szem.

Azok a szegény emberek, a
kik e szép ország legfelsőbb
zugaiba szorultak, égig meredő
hegyek, kopár sziklák közé,
valóban legmostohább gyer-
mekei közé tartoznak e hazá-
nak. A föld nem termi meg
számukra a mindennapi betevő
falatot, a tél hava egész évsza-
kokra betemeti őket szűk
hegyzugolyaikba, a nyári zi-
vatar elhordja fából csinált
apró fecskéfészkeiket, a tör-
vény is alig ismeri el más em-
berekkel egyenjogunak, s a
társadalom maga, mikor azt
mondja, hogy „taliga nem sze-
kér, kása nem étel, hot nem
fegyver“, „tót nem ember.“

Pedig ember az is, csak
olyan mint más, s Magyaror-
szág csak akkor látná meg,
mily életrevaló elemet bír be-
ne, ha emancipálná társadal-
milag — legalább annyira mint
a zsidókat.

A szegény magurai tót,
mint a daru, mint a fecske
és a többi vándormadár, csakhogy megfordítva
nyaranként, falkástól vonul le dél felé egy szál
kaszával a vállán, betakarítani az isten áldását,
a mi nem az övé, hanem a másé, s a mit az a
más nem győzne megtenni. Egy-két kenyér s egy
fél koszoru vereshagyma mellett kihuzza a nyarat.
lóval, géppel versenyez a munkában s több heti
fáradtságának díja, keresménye az az egy kis ga-
bona, csak annyi, hogy több napi járó földre haza
birja vinni hátán, nem roskad le alatta. És ő be-
éri vele.

Egész télen át elfarigcsálja a fakanalat, ta-
vaszszal összenyalabolja s mérhetlen utat tesz,
míg ott eladogatja darabonként, egy garasával
egyét. Az már nem is pénz. De ő megelégszik azzal.

hitem, hogy az emberek legnagyobb része
azon jó vagy rossz szokások szerint él, melyek
gyermekkorában beleöröködték. A
gyermekkori szokások teszik az embert szor-
galmassá vagy lomhává, mértékletessé vagy
iszákossá, pazarlóvá vagy takarékosná, vál-
lalkozóvá vagy batoralanná, becsületessé
vagy könnyelművé, őszintévé vagy ravasz-
sá sat. A szokásban gyökeredzik ugyszól-
ván minden, mert vajmi kevés azoknak
száma, kik elég lelki erővel bírnak, megválni,
szakítani a már természetüké vált szoká-
sokkal. A nagy tömeg szokásai után indul
és innen van az, hogy a nevelés alkotja meg
nemcsak egyes egyének, hanem egész nem-
zetek jellemét is. Ezért oly fontos a nép-
tanító megválasztása és az alsóbbrendű
oktatás. Ezért törekednek ezt hatalmukba
keríteni azok, kik a nép fölött akarnak ural-

Üvegáruól tót Pesten.

A másik üvegtáblát vesz hátára s nézi, a jég
hol csinált kárt az ablakokban. Sokszor megesik,
hogy az a jég még a hátán töri össze az ablakot.
Egy lepottyánó jég szem az egész vagyonát tönkre
teszi. De ő azért nem panaszkodik, hogy terhes
az élet.

A melyik valami keservesen néhány garasra
szert tudott tenni, — bemegy vele a felső-magyar-
országi üveggyárakba, festett poharat, csifra, virá-
gos üveget vesz rajta s kicsiny kosrával, mely
mindenestül sem ér meg három forintot, elindul
gyalog konkurrálni, versenyt futni a vasúttal, a
százerekbe menő forgalmi tőkékkel, levándorol
egész Pestig s itt bekopogtat minden háznál,
hátha véletlenül épen szükség találna lenni arra,
a mit ő árul? Nem sokat alkuszik, megmondja,
hogy tartja, de ha kevesebbet nyomnak a mar-
kába, sohajtva elteszi, nem zúgolódik, hogy meg-
csalják, megrövidítik, nem hányja fel, neki meny-
nyijébe került, mennyit kellett gyalogolni, kop-
lalni, ázni árva fejének, míg odáig jutott, hogy
ezt a kis tulipános poharat eladhatta. Ugy se
fizethetnék azt meg. Ő azt ingyen adja.

Gennaro (Szent Januárius), Nápoly védszentje, a
butaság és hátramaradás pártolói s a félrevezetett
nép nyomorban tengődő vak tömegét sorakoztatja
lobogói alá.

Ambár a kitörő Vezuv nagyszerű látványa
már magában véve is borzalomgerjesztő volt,
mindazáltal e borzalmat még inkább növelte s
mintegy betetőzni látszott az a szomorú jelenség,
hogy Nápólnak mindenesetre művelődésre képes
alsóbb néposztályai a középkor éje óta egyetlen
lépéssel nem közeledtek a XIX. század hajnala
felé; az a szomorú jelenség, midőn látni lehetett,
hogy a nép, melynek a természeti tüneményekről
még csak legtavolabbi sejtelve sincsen, tehetetlen
dühében ártatlan tárgyakon tölti bosszúját s utol-
jára gyáva félelmében és gyámoltalanságában
remegve omlik a márványszentek lábaihoz. A
dühöngő hegy zugása és dörgése közepén, ápril
26-án, azután a szombat-este ijesztő, még bor-
zasztóbb vihart sejtető csendjében s később a
vasárnap sűrű, fekete hamu esője alatt minden
templomból és kápolnából száz meg száz harang
és csengettyű hangját lehetett hallani minden fél

kényszeríté, hogy neki külön kápolnát építsenek,
— lo az utolsó Bourbonok idejéig, drága kövek-
ben, arany- és ezüstnémükben és szobrokban több
mint 4 millió frankra szaporodtak. Itt van az ő
vegyész műterme, melyben az ő, Diocletianus
császár alatt kiontott s már megaludt vére minden
évben kétszer folyékonyná „tevéődik.“

Ruházata, többek között mitrája, rendkívüli
gazdag, és hatalmas benyomást tesz a lábainál
fetrengő rongyos tömegre. Ő a nép szemében az
első Vezuv-szent volt mindig, s az ő „észleldéje“
a Magdaléna-hidon sokkal régebb, mint jelenték-
telen kollegájáé oda fent a Vezuv ormán s bizo-
nyára több tiszteletben részesül, mint a Palmieri
tanáré; kivált most, mikor még sokan szentül
hisznek csodatevő hatalmában. A nápolyi népnek
észjárása most is, a legutóbb alkalommal, a lehető
legegyszerűbb volt: a hegyet csupán valami
nagyszerű csoda csillapíthatja le és e csoda
csakis San Gennaro teheti meg; a hegy locsilla-
pult, tehát: „Evviva San Gennaro, te tetted azt!“
S így az ő „észleldéje“ maig is magán viseli ama
nagyszerű óvációk nyomait, melyekkel a nép a

Szent Januárius szobra Nápólnban a Magdaléna-hidon.

Jámor, szorgalmas, tanulékony, kevéssel
beérő népfaj ez. Csak tanítani kellene s fölébresz-
teni benne az önrzert, hogy büszkén nevezük
testvérünknek. Szent István koronájának egy el-
homályosult gyöngyszeme ez. Egy kis csiszolás,
egy kis megbecsülés csak emelvé a korona fényét.
Bizonny nem bannák meg sem ő, sem mi.

Szent Januárius, a nápolyiak véd- szentje.

A Vezuv legutóbbi kitörése alkalmával két
szent vonta magára Nápoly megrémült népének
figyelmét; az egyik, a tudomány fölkennt bajnoka,
majdnem vértanúja, a másik „csodatevő szent“,
kit régóta vértanúként tisztelnek. E kettő közül
mindgyik megzámolatlan sokasága és igen
buzgó követőkkel dicsekedhetik: az egyik, Palmieri
tanár, a Vezuvon épült obszervatórium jeles igaz-
gatója a fölvilágosodás, az elhaladás és a nép-
műveltség kedvelőit és előmozdítóit; a másik, San

órában, a mint az általános megrémülés elfojtott
susogását merész, győzelembiztos, majdnem fana-
tikus kongással igyekeztek tulkiabálni. A „fekete
urak“ be-bekopogtattak a szegény nép zummogó
méhkasába s mind nagyobb és nagyobb rajokban
zuditották ki őket szent Januáriusnak a városon
kívül álló kőszobrához. A templomok tömve vol-
tak és nem vigasz, nem szivszakadva várt meg-
nyugtató volt az, a mit ott a papok hirdettek,
hanem újabb félelem, újabb borzalom. Oltárok
után emelkedtek és processziók processziók
után képződtek az utcákon, a tömeg han-
gosan követelte, hogy szent Január szobrát körül
kell hordozni az utcákon, s csakis a fegyveres
erőnek sikerült, a már-már kitörő lázadást meg-
akadályozni s a fanatizált kedélyeket, melyek
csupán szent Januártól vártak segítséget és sza-
badulást, némileg lecsillapítani. E szentnek oltára
a Tribunal-utca egy vico-jában, Tesoro di San
Gennaro nevű templomnak egy kápolnájában áll.
Ott van fölállítva tömörzéstől készült s gazda-
gon megaranyozott szobra, ott nyugosznak kincsei,
melyek 1526 óta, — mikor a nápolyiakat egy pestis

szentet elhalmozta: viaszfigurák, virágaradvá-
nyok s mindenféle ajándékok lepik el a kis kápol-
nát! Kevélyebben áll kőtalapzatán, mint valaha
állhatott s méltóságosan fenyegetve és parancso-
lólág mutat ujjával a lecsöndesült Vezuv felé.

Vajjon azt a másik szentet, a tudomány föl-
kent harcosát, ki a Vezuv legborzasztóbb hábor-
gásai közt is oda fent maradt észlelő állomásán, a
derék Palmieri tanárt szintén szent Januárius
védte meg a tűzhányó hegy dühe ellen? Bajosan
hiszünk; a kettő halálos ellensége egymásnak.

S. L.

Az önképzésről.

(Fololvásás Laboulaye-tól.)

Hölgyeim s uraim!

Az ékesszólást, ambár nem vagyok szó-
nok, csodálom, s azon gyűlésekben, hol a
szenvedélyeket föl kell igazgatni vagy le kell
csillapítani, igen méltó helyén találok; de

ittén magunk között, hogy ügyeinkről beszéljünk, sem nagy szónoki fogásokra, sem nagy szavakra nincsen szükségünk.

Mi az igazságot keressük. Az igazság rámond mind az hatást, mit egy becsületesebb asszony. Észre vették-e önk, hogy ha a becsületesebb nők krinolinjokat sok fáradsággal és költséggel megnagyobbították, kiterjesztették a fejkésségét még egy kéve hajjal pótolták, miután a háztartás költséget elpredálták, arra az eredményre jutnak, hogy a becsületesebb asszonyhoz hasonlítani megszűnnek? Így van az igazsággal is. Ha ékesítik és festik — hazugságnak látszik. Hagyjuk meg tehát egyszerűségét, ez a legnagyobb bája, varázsa; ennek tulajdonítható, hogy ha az ember egyszer meglátta, sem szemét, sem szívét nem tudja többé elvonni tőle.

A nevelésről beszélnek önknek, még pedig főképen arról a nevelésről, a mit az ember az olvasás által saját maga ad önmagának. Így közvetlenül megkísértem a közönyv-tárák szükségét önknek fölmutatni, s szíves segítségüket az intézményünkre megnyerni.

Mi a nevelés? Az ember mindig kényeserítve van, hogy meghatározásokat adjon, pedig a meghatározásoknak megvan az az általános rossz oldala, hogy igen gyakran azok maguk sem értik, a kik mondják, azok pedig, a kiknek adják, legtöbbnyire éppen nem értik. De én mégis megpróbálkozom vele, s igyekszem ezt igazolni.

A nevelés az élet tudománya, a helyesen élés mestersége. Példánul: a földmívelés az a mesterség, mely által a földből kivesszük mind azt, a mit a föld előállítani képes. Tehát a nevelésnek is az a célja, hogy az emberből kevelje mindazt, a mit az ember adhat, azaz: minden életműszereit és minden tehetségeit kifejtsék. S miután az egyén boldogsága, életműszereinek s tehetségeinek tökéletes kifejlődésétől függ, tehát az a tudomány, mely elősegíti, hogy ezeket kifejtsék és használja, maga az élet tudománya.

Ez az én meghatározásom, próbáljuk meg részletekben is igazolni.

Azt mondtuk, hogy a nevelés, az emberi életműszerek és tehetségek tökéletes kifejlődésében áll. Melyek az életműszerek és tehetségek? Ime kényszerülve vagyok a bölcselkedésre. Nagyon rövid és nagyon világos lesznek, mert e téren lesújtó emlékeim vannak.

Ha magunkat tanulmányozzuk, mit pedig csak igen ritkán teszünk, az első tárgy, a mi meglep bennünket: *testünk*. Testünk oly életszervekből van összeállítva, melyek bennünket a külső világgal érintkezésbe hoznak: szemünkkel a tárgyakat látjuk, lábainkkal megközelítjük, kezünkkel megfogjuk, fülünk segédletével embertársainkkal jövőnk érintkezésbe, s hangunkkal válaszolunk nekik. Ezek leplek meg bennünket legelőbb is: *testünk és életszervezete*. A gyakorlat az életszerveket hallatlan finomságra képes fejleszteni.

De a *test* a gépnek ugyszólván csak külső borítéka. Van egy belső erő, mely az életszerveket mozgásba hozza, azokat kormányozza, s oly hatalmas, hogy a testet oda is elvezeti, a hová az nem akar menni, a katonát az ágyu elébe taszítja. E belső erő a *lélek*, melynek éppen úgy vannak tehetségei mint a testnek életszervei.

A lélek tehetségeit osztályozták; ez a bölcsészett célja. A lelket két nagy osztályra osztották föl: igen méltányos osztályzat, melyet, ha egy pillanattig gondolkozunk, magunkban is megtalálunk.

Az egyik oldalon van az *ész*, melynek célja az igazság keresése. A maga részéről ez az *ész* is különböző tehetségekre oszlik föl, melyek segélyével a külvilágot fölfogja.

Az *érzék* a tárgyak jelenlétét fedezi fel, az *ittélőtehetség* két érzéket hoz össze, és azokat összehasonlitja, az *okoskodás* a megvizsgált tárgyakról következtetést von, az *emlékezőtehetség* a tárgyakat hozza vissza, a *képzélet* összeköti. A lélek észrészének első elemeit ezek képezik.

A lélek bensejében van, még sokkal mélyebben mint az ész, mit közönséges nyelven *szívnél* neveznek, azaz: azok a szenvedélyek, melyek bennünket izgatnak és hajtának, és az *akarát*, mely az egész gépezetet mozgásba hozza.

Vége az *ész* és *szív* között van még egy csendes központ, a *lelküismeret*, egy megvesztegethetetlen tükör, mely megengedi, hogy önmagunkat meglássuk, vizsgáljuk és saját cselekedeteinket megítéljük.

Ime itt van az egész ember: *test*, — *ész* és *szív*.

Születésével ezeket nyerte, s ezeket tartozik kifejteni; ha szabad ezt a kifejezést alkalmaznom, ime ez az a töké, melylyel a világba lépünk, s melynek a lehető legjobb hasznát kellene vennünk.

Visszaélhetünk-e vele? elpredálhatjuk-e ezt a töké? Emlékezőtehetségem hivatkozom. Ki nem ismért a tanodában vagy a műhelyben, a természetből oly szerencsésen megáldott szép, kellemes ifjút, ki egyszerre csak átengedte magát szenvedélyeinek: a kicsapongásnak és részegeskedésnek, s ezáltal elhasználta néhány év alatt azt a töké, melylyel 60 évig kellett volna beérnie?

Ez az ember megbukott, s ily esetekben a megbukás betegséget és halált jelent.

Vannak olyan emberek is, a kik könnyelműek, s idejüket legszívesebben a munkálansággal és henyéssel töltik. Nagy városban az ritkán látható, de vidéken annál gyakrabban.

Hány jó családból való ifju van, a ki büszkébb, mint hogy mesterember legyen, s nines elég erélye, hogy hivatalt vállaljon, s életét a kocsmákban és kávéházakban tékozolja el! Haláluk után sirkövére e hangzatos dicsőség siriratot vésték: „példás jó apa, jó férj, jó fiu“ . . . stb.; de ha az igazságnak joga volna magát hallatni, az igazság azt írta a köre: „A ki itt nyugszik, az 30,000 pint söröt ivott meg, 40,000 jászmat dominózott, és 100,000 pipa dohányt füstölt el. Egész élete ebből állott.“ — Hát érdemes e, hogy az ember a világra jöjjön, ha így lép ki belőle? Enni, inni, aludni — lehet az állat élete, de az emberé nem.

Beszéljünk már most a *szív*ről és a szív kívánalmairól.

Olyan embereket is lehet látni, kik a szeretet szükségét, mely annyi szép tetteknek forrása, korán elfojtják magukban, kik mindent magukra vezetnek vissza, s mindent szenvedélyök és érdekek szolgálatára alkalmaznak. Csak saját énjökre gondolnak, és csak magukért élnek; biz az is igaz, hogy haláluk híré mindenki közömbösen fogadja. Soha sem szerettek senkit, őket sem szeretette senki. A *szív* ezeknél is bankrottot csinált.

Szerencsére ez nines mindig így; olyan embereket is látunk, kik a születéskor nyert töké jól tudják használni, sőt az a különös, hogy néha minél kevesebb a töké, annál jobban használják föl. Példánul, ki az, ki nem látott, kevés segédforrással korán ösvégyesre jutott szegény beteges asszonyt sok apró és gyenge gyermekkel? Ő tudja, hogy gyermekeiért szükségkép élnie kell, s a nagy gond, munka és becsületesség ereje fentartja, módot lel benne, hogy éljen és kis családját nevelje, s magát mindenki által szerettesse és becsültesse; a lámpa töredékény, a világosság gyöngye, de tiszta, s mindenki, ki ez önfeláldozó anya mellett el-

halad, azt mondja: Ime egy becsületesebb asszony!

Az *észre* nem hozok föl példákat. Franciaországban sok az eszes ember s esztét mindenki fölhasználja. Vannak elegendő, kik viszársádnak az észszel, hogy nem a legtisztességesebb uton vagyont szerezzenek. A lélekkel és szízzel is így cselekednek-e?

Szerencsére igen. Pillantsanak csak vissza emlékezőtehetség; hányan vannak önk között, a kik ha az apai tűzhelyre visszagondolnak, méltó büszkeséggel azt mondhatják: „Mily becsületesebb volt az atyám! s az anyám, mily nemes nő!“ Minő vagyon, és mely örökség ér föl ezzel? Hogy példát hozzak föl, legyen szabad a nem régen meghalt derék Labrouste nevére idéznem. Ez a férfi az államban nem nagy helyet foglalt el, de a nevelés körül kifejtett szolgálataival köztiszteletet vívott ki. Önk tudja, hogy Labrouste urat ez előtt 25 évvel, a békebíró-sággal megkínálták. Azt válaszolta, hogy nem elég gazdag ez állás elfogadására. Rendesen másképpen okoskodnak, azt mondják: „Egy állomással kínálnak, nem vagyok oly gazdag, hogy visszautasíthassam.“ Labrouste nem volt elég gazdag, hogy elfogadhassa; igen, mert meggondolta, hogy hivatalos állomása egy szegény városrészen van, s midőn a fizetéskeptelen lakókat kellett volna elítélnie, azon nemes ösztönének nem tudott volna ellenállani, hogy az elmaradt lakbért helyettök ki ne fizesse; vagyona nem lett volna elegendő.

Gazdag akart lenni, hogy annál több jót tehesse. Azt mondják, hogy mint a szent Barbe igazgatója egy milliomot nyert; a Labrouste halála után ezt a pénzt nem leltek meg nála: az elrejtett nyomor enyhítésére fordította. Ez a kitünő ember csak azért akart gazdag lenni, hogy másokért tönkre tehesse magát.

E férfi a születésével nyert szeretet tökéjét a legszebben használta fel.

Ha ez így van, s ha életműszereink és tehetségeink a fejlődésre képesek, van-e olyan tudomány vagy mesterség, mely bennünket erre a fejlődésre megtanítson? — Már hogy ne volna! — A földmívelés oda jutottunk, hogy a szegény állat természetét megváltoztatjuk; gyönyörűségünket találjuk benne, hogy kutyánkat neveljük, s az ő természet-törvényük helyett szeszélyünkre rá tukmáljuk. S az embereknél ne mondhatnánk e meg, kiket nem magunkért, hanem önmagukért nevelünk, hogy mit kell tenniük, miképen nevelhetik, tökélyesbithetik és tethetik magukat a földön boldogokká? De az ember annyira a nevelés teremténye, hogy Locke az angol bölcsész méltán mondhatta, s én is azt hiszem, hogy mindnyájunknak a tapasztalása e gondolat mellett szól, hogy tíz ember közül kilencz lesz azzá, jó vagy rossz — a minek a nevelés tette.

A nevelés tehát, a mint feljebb is mondtam, az élet mesterségeinek a tudománya; ezt a tudományt meg kell ismerni, ezt a mesterséget gyakorolni kell: a nevelésnek minden titka ebben áll.

Lássuk már most, hogy ezt a nevelést miképen adják meg nekünk. (Folyt. követc.)

A politikai pártok.)

A politikai pártokat tisztaságának különböző fokához képest következő hat pártot különböztetünk meg:

1. Vallás-politikai felemás-pártok.

Legalantabb áll a politikai szellem és a vallásfelekezetiesség közti pártvegyülék, minthogy

*) Bluntschli hasonozimú munkájából. Magyarra fordította a jegyzetekkel kísérte Ballagi Góza. (Kiadta Hockens-Gusztáv, 1872.)

ebben az állam és a politika nem jut teljes érvényre, hanem egyházi tendenciák befolyása alatt állnak azok. A középkorban a különböző pártokat nagyobb részt ilyen vallás-politikai jellegű volt. A muhamedánok és a keresztények, a latinok és a görögök, s az egyházreform után a katolikusok és a protestánsok közti küzdelem több évszázadon át irányt adva az egész pártéletnek. A magas egyházi pártnak a presbyterianusok és a puritánokkal, valamint a ligüisták és a hugenottákkal folytatott harca, a 17-dik századi angol s a 18-dik század közepéig terjedő francia történetben nagy szerepet játszik.

Csakis az új korban, mely a vallás és politika, az egyház és az állam közt gondos különbséget tesz, különültek el egyszerűsödésben a vallási és a politikai pártok is egymástól. Azonban a középkorból azujkorba is átszármazott a katolikus-ultramontán és a protestáns-orthodox párt, melyek hierarchikus és felekezeti elölteletek és tendenciáik által káros hatást gyakorolnak a politikai ellentétek világosságára és tisztaságára.

A jelenkor vallás-politikai pártjai közt kétségtelenül az u. n. ultramontán, vagy, mint ő magát nevezni szereti, a katolikus párt a legjelentékenyebb és legbefolyásosabb.

Az ultramontán párt a tulajdonképeni politikai pártoktól annyiban különbözik, hogy alapelvül az állam körén kívül esnek, s hogy ennélfogva az államtól függetlennek érzi magát. Midőn az állammal szemben követelésekkel lép föl, s midőn e követeléseit az államban érvényesíteni törekszik, főleg vallási hitére és egyházi köteleire, a hierarchia tekintélyére hivatkozik. H. megtámadatik s az állam az állami törvények megtartására szorítja, rendszeren a vallás és isteni parancs érinthetetlen védőbástyái mögé vonul, és a lelkiismeret elnyomása felett panaszkodik. Az államot e párt nem akarja szolgálni, de azért azt követeli, hogy az állam szolgálatára álljon az egyháznak, melynek érdekei és céljai megvalósítása tekintetében a párt mindent elkövet. Ennélfogva az ultramontánok mindenekelőtt vallás-egyházi s csak a másodszorban politikai párt. Politikai állásukat vallási nézeteik és egyházi érzelmeik uralják.

Az ultramontán párt katolikusnak állítja magát. Sőt megkísérté az ultramontanizmust a kereszténységgel azonosítani. Azt állítja, hogy a párt életének és működésének örök törvénye nem egyéb, mint a keresztény vallás.

A századok óta folyó világtörténelmi egész fejlődésnek elutasíthatlan következménye lön, a modern államnak — a középkori irány kulminációjával ellentétben — az egyházi gyámkodás alóli felszabadítása, továbbá a jogfoglalommal és az egész jogrenddel szemben bizonyos vallási hit követelményeinek visszautasítása, végre az emberi szabad öntudat kifejlesztése és az állam kizárólagos, teljes souverainitása, a jogrend és a politikai közélet minden viszonyában. E fejlődéssel éles ellentétben az ultramontán párt vallási eszmék szerint, az egyház tekintélyének alárendelve akarja az államot vezetni, s a római egyház és a római klerusnak középkori igényeit a jelenkorban megnyitni törekszik. Mindenki tudja, hogy e cél elérésére legtöbb erőt különösen a *jesuita-rend* fejt ki, mely napjainkban nagyobb sikerrel, mint valaha, az egyház kormányát hatalmába kerítette. Az ultramontanizmus oda működik, hogy a modern világot ismét visszatérteje a középkor egyház politikai viszonyaiba. Ép ezért e párt az ujkor egész szellemi fejlődésével összeférhetlen.

2. A különböző országok, nemzetek, vagy törzsekben alapuló pártok.

A politikai pártokat ezen neme világi-állami talajon nyugszik, politikai alapelvekkel bír és politikai cselekedni törekszik ugyan; de azért az államra nézve inkább veszélyes, mint hasznos. Alapja ugyanistulagosan szilárd, erős és hatalmas; mert e párt önmagában álló viszonylagos egész. Ennélfogva az ily alapra támaszkodó párt egésznek tartván magát, a helyett, hogy mint hathatós rész működne az államban, arra törekszik, hogy az államot felbontsa és saját alapján egy új, önálló államot alakítson, vagy pedig, hogy az állam egészét és rendjét partikuláris törekvések által megrázkódtassa.

Már a nagy Washington intette a világot, „hogy őrizzékdek a pártokat földrajzi csoportok szerint jelezni“. Midőn Amerikában a *déli államok* pártja az *északi államokkal* ellentétes álláspontot foglalt el, ezzel előkészítette a szakadás és a polgárháború. A „*déli* német töredék“ alkotása az *össz-német vámparlamentben* hasonlóképp merénylet volt az alkotmányos vámbunio ellen és akadály Németország politikai egyesítése tekintetében.

Még akkor is, ha egész országok, vagy egy államban lakó különböző nemzetek mint politikai pártok elválnak egymástól: könnyen bekövetkeztetik a veszély, hogy amaz országok és ama nemzetek a régi államot szétdarabolják és új államot alkotnak. Amíg az angol és a skót párt egymással harczban áll, mindaddig ki volt töve a nagybritanniai birodalom a veszedelemnek, hogy Angol és Skótszág ismét szétválják; s az ír párt O'Connell alatt a repeal-nozgalom idézte elő. Az osztrák őrészmonarchiára nézve semmi sem lenne veszedelmesebb, mintha a különböző nemzetek, mint politikai pártok akarnának szerepelni. Ha Magyarországon a horvát a magyarokkal, Csehországban a cseh a némettel szemben mint párt lép föl, akkor a birodalom mindkét felének egysége komolyan fenyegetve lend.)

Kevésbé veszélyesek az állam létre nézve a törzsek mint politikai pártok alapjai, mert a törzsek elvégre is a nemzeti összetartozás által az államban vannak forrva. De a törzsek partikuláris irányzata mégis nagyon erős lendület nyer, mielyt pártok gyanánt lépnek fel egymás ellenében, s az ilyen elkülönzés által az államegység és jogközösség könnyen csorbát szenvedhet. A porosz államegységére nézve semmi esetre sem lenne üdvös, ha a *keleti poroszokkal* szemben a *Rajna-vidékiek* az *ő-poroszokkal* szemben az *uj-poroszok* mint politikai pártok ellentétes állást foglalnának el. Bjúrországban az *ő-bajorok*, a *frankok*, a *svábok* és a *pfalzok* közti ellentét, néha a pártalakításban is éreztetővé válik. Ép így Svájcban a *berniek* és a *zürichiek* közti viszony.

3. Rendí pártok.

A rendek alapjának is megvan a maga bibéje. A rendek közt természetesen nem oly mély a válaszlír, mint a törzsek és a nemzetek között s egyetlen rend sem érzi magát elég erőnek saját maga részére államot alkotni. A rendi pártok ennélfogva nem fenyegetik az állam létét. De a rendek ellentéte — eltekintve minden pártalkattól — mégis oly erős, hogy a politikai párttal való egyesülésük folytán a nemzetek rétegeit és osztályait tartósabban és jobban elkülönítik egymástól mint az állam egységével és a jogegyenlőséggel összeegyeztethető lenne.

Adigg, a míg a középkori pártalkat nem birt vallási és felekezeti jelleggel, a következő rendi pártok léteztek: a *papság*, a *nemesség* és a *polgárság*. A *patriciusok* és *plebejusok*, mint pártok, egymással szemben ellenséges állást foglaltak, s ellenszégülésük által az országok és városok általános fejlődését nehezítették. A modern közérzet előtt még ma is idegenszerűnek tűnik fel a *juncker-párt* szi-

1) A „nagy ígató“ O'Connell által megindított s különösen a katolikus papság által támogatott *repeal-mozgalomnak* tudvalevőleg, az Anglia és Írhom közti törvényhozási egység megszüntetése képezte célját. — *Fordító*.

2) A veszély, melyet Bluntschli itt jelez, ugy mi nálunk, mint Csehországban valóságilag fenforog, s különösen hazánkban nemcsak a horvát, de a többi nemzetiség is külön-külön pártta kezdenek tömörülni, és a „nemzeti jogosság“ czégre alatt az államintézmények felbontására törekszenek. Hogy törekvésük csakugyan az, és nem más, azt Bluntschli helyett, — ki csupán a tétel fölállítására szoritkozik, — b. Eötvös igen szépen bebizonyítja. Ha a „nemzeti jogosság“ alatt — körülbelül így okoskodik Eötvös — az egyes honpolgárnak csak azon joga értetik, mely szerint minden tulajdonait, tehetségeit, s ily külön nemzetiségi tulajdonait is szabadon kifejtészheti: akkor ez elvnek valóditása az állam fenállását semmiestire sem veszélyezteteti. De a dolog nem így áll. Az egyén, melynek a nemzetiségét jogot követelnek, nem az egyes állampolgár, hanem a külön nemzetiség. „Mintán pedig minden jog csak phisikai vagy erkölcsi személyiség által vétehető igénybe, s mintán külön jogosság csak külön egyéniséget illehet, a nemzeti jogosság fogalmának gyakorlati valóditására szükséges, hogy az, a minek számára a nemzetiség neve alatt bizonyos jogosság kiveteltilik, mindenekelőtt külön egyéniséggé alkotassék. Minthogy pedig azon elemek, melyekből a nemzetiségek mint külön egyének alkotandók volnának, ugyanazok, melyek jelenleg az államot képezik, először is az államot kell megszüntetni, s csak azután lehet szó a nemzetiségek mint külön egyéniségek megalkotásáról.“ (B. Eötvös: „A XIX. század uralkodó eszméinek befolyása az államra.“ Második kiadás. I. 138.) — Eötvös tehát okadatotja ugyanazon állítást, a melyt Bluntschli egyszerűen csak kimond. Meg kell azonban még Bluntschlival szemben megjegyeznünk, hogy egész atalánosságban a nemzetiségi eszmét mint pártalakítás alapját nem lehet eltilteni, miután vannak országok, a melyekben az igen üdvös eredményekre vezetett. Így nevezetesen az orosz egység tisztán és a nemzetiségi eszme volt a német birodalom egyesítésének is a nemzetiségi eszme volt legfőbb tényezője. Amely áll, hogy a nemzetiségi eszme alapul párt természetese mindeütt romboló, a mi az egyesült országokra (mint Olasz- és Németországra) nemhogy kárral, sőt haszonnal jár, mert a lerombolt apró államok helyére egy nagy, egységes birodalom alapját veti meg; nálunk ellenben, hol oly sokféle a nyelv, ama párt az államegységet csakugyan veszélyezteteli, s ha egyszer sikerülne azt felbontania, a romokat soha többé fel nem építené. — *Fordító*.

vós maktassága a többé már nem rendileg osztályozott államban; s ha egy új munkás-párt támadna, ez is zavart idézne elő a tiszta politikai pártalkatban.

Hogy az államegység a vizskálódtól és a zsbibbasztási törekvésektől biztosítottassék, és a jogegyenlőség csorbát ne szenvedjen, szükséges, hogy egy ugyanazon államban a politikai pártok, a provinciák, a nemzetiségek, a törzsek és a rendek összemicsköljenek, s hogy mindezen ellentét egyes tagjai is politikai gondolkodásuk és törekvéseik által együvé forrjanak. (Vége követek.)

Nemely állat életmódjának változása.

Pouchetnek két év előtt a francia akadémiahoz intézett tudósítása, melyben felhozza, hogy a fecskefészkek építmódja néhány évtized alatt változáson ment keresztül, a *teraszvetbúvárók* előtt figyelmet keltett. Pouchet azt találta, hogy a *közönséges házi fecske* (*Hirundo urtica*) fészke Rheimsben 50 év alatt egészen más alakot öltött. Azelőtt, mint a muzeumokban fentartott és lerajzolt példányok is bizonyítják, inkább gömbalakkal bírtak, kerek nyílással; most ellenben a hosszukás tojásalaktuak, keskeny hasadékokkal lettek a tulajdonok, úgy hogy az állat alig képes magát rajta átküzdeni. Rheimsben mind a két építmód föltalálható, de az utóbbi mindinkább előtérbe lép. E tény azonban eddigelő példákkal nines eléggé megvilágítva voltak kifogások is ellene s ép azért ohajtandó, hogy körülményesebb észleletek tészenek.

A menyét, mely különben csak a kisebb állatok vérével táplálkozik és legfőlebb a nyulatkat támadja meg, *Shaves J.* általa szerint Dumfriesshire-ben, Skóthomban annyira elszaporodott, hogy a szarvasmarhával is szembeszállt, sőt vért is kiszívta. E miatt a mezei gazdák irtó háborút kezdtek a veszedelmes ellenfél ellen és jelenleg a menyét csak eltévde itt-ott fordul elő. Ugyanezen kutatók a sirályok életmódjában is változást észleltek. Mióta Glasgow kikötője elkészült — a Clyde csatornázása által — a sirályok különféle fajai az ott élénkké vált sürgésforgás közt eljertett ételhulladékokban oly csalétekre akadtak, mely őket mindinkább a parthoz vonta, ugy hogy jelenleg Skóthomb belsejében ott is nagy számmal találhatóak, hol azelőtt a ritkaságok közé tartoztak. Az emberek befolyása által életkörülményeik kedvezőbbé váltak.

Igen csodálatos példát hoz fel *Potts Th.*, Uj-Seelandban megleteplült angol. A *kiz* (Nestor mirabilis) Uj-Seeland déli havasain él s a szigetnek legszebb kajdácsai közé tartozik. Nyelve hegyet ideg-bíróesek borítja, melyek a virágnedv felszívására szolgál, a mi eddigelő a kia egyedül tápláléka volt; és nem gondoltak arra, hogy e tekintetben valaha változás álljon be. A bokrokkal borított sziklák voltak kedvencz tartózkodáshelyei, hol a virágok felett repkedve kiszívta azok nedvét, és a gyümölcsön kívül legfeljebb még a sziklahasadékokba vagy a fa héja alá rejtőző rovarokból élt. Mint ilyeneket ismerték a kiat a maoi-uraknál, a de a fehérek bevándorlása által minden megváltozott. A gyapju végett a juhokat óriási mérvben tenyésztették. A levágott állatok husát és bőrt a pásztorok karókra aggtatták, melyek az eddig nektárral élő kiat magukhoz édesgették. Kezdetben csak itt-ott csipegett, de mivel izlését kielégíté, mindinkább és többször felkereste az ily helyeket s ugy hozzácsokott az új eledelehez, mint a veréb a szőlőhöz. De ezzel még nem érte be; valóságos ragadozóvá vált és az *elő juhokat* is megtámadta. Otago tartományban rögtön észre vették a telepítvényesek, hogy juhaik egy előttök ismeretlen betegségben silenek. A juhok hátsó czombjáról a gyapju le volt töpve, és tenyérynvi nagyságu nyers hus csüngött azon a helyen. Az állatok sokat szenvedtek a sebekben és több bele is vezetett. S mi volt ennek az oka? Miután sok téves vélemény merült fel és tűnt le, véletlenül egy pásztor észrevette a mint a kiat a juhokra lecsaptak, azok gyapját kitépték és görbe csőrükkel hátsó lábzaikba lyukak vájták. Ez figyelmet keltett és többször is észlelték a szelid nektárszivónak ezen ragadozó természetét. Az „Otago Daily Times“ a következő tudósítást hozta: „A hegyi kajdácsok seregesen jelennek meg, elkülönitnek egy juhot a nyájtól, sorban leteleplülnek annak a hátra, m'g tisztítják a gyapjutól és elkezdik sebzni. Erre az állat rendszeren futásban keres menedéket, de a madaarak folyton üldözik és mindaddig kényszerítik körülfutni, míg kimerülve összerogy. A juh erre hanyatt fekszik, hogy a seb-

Melléklet a Vasárnapi Újság 27-ik számához 1872. jul. 7.

TÁRHÁZ.

zett részeket új támadások ellenében megvédi és lábaival igyekszik dühös elleneit a támadástól elriasztani. De azok elkezdik oldalról tépni és addig szabdallják, míg végre kimul. Campbell telepítvényes azt hiszi, hogy a kiaz en üldözést nem osupán éhségből, hanem kedvtőlésből is úzi. Három télen keresztül lőnek juhait megtámadva és csak az utolsóban (1871) lett rá az okra. Azonban csak télen szenvedtek juhait a kiától, midőn úgy látszik eddel hiányban van.

Eddigél Uj-Seelndban a bevitt növények és állatok pusztító befolyását ismertük csak, de ellenkezőre is van példa. A *Loranthus micranthus* ujscealandi elődi növény, mely leginkább honi alakokon zarnokosodik, feltűnőleg kezdi azokat elhanyagolni és az idegen bokrokra, mint a galagonyára, a szilvára, az ősi barackra csap át. A jó illatú elődi elhagyja a hegyek vadonjait és leszáll a mivelt kertekbe. Nevezetesen a *Cytisus laburnum* (sárga akász vagy aranyeső) egészen el van borítva a Loranthus által, melynek virágain a bevitt európai méhek mézet gyűjtenek. Így tehát az idegen méh a nektárt honi növényből szívja, mely ismét egy idegen bokron élődik.

Nyilvános irnok Nápolyban.

„Nápoly egy földre hullott ég-darab, Nápoly paradicsom!” — így tartja egy régi példabeszéd s nem is egészen ok nélkül. Azonban a spanyolok, mikor Nápoly urai voltak és annyi forradalmat kellett ott leverniök, így módosították e példabeszédet: „Igaz ugyan, hogy Nápoly paradicsom, de tele ördögökkel!” Tagadhatatlan, hogy Nápoly s főleg a Toledo-utca, talán az egész világon a legveszélyesebb hely az idegenek szeibeire nézve. Hogy egy gondatlan idegen, ha Nápoly utcáira kísétél, zsebkendőjét haza vigye, a legnagyobb ritkaságok közé tartozik. De ne foglalkozzunk most a szép olasz paradicsom legsötétebb árnyoldalaival! Beszéljünk egy más, különösen sajátos intézményéről, mely annyiban, a mennyiben a nápolyi nép tudatlanságára enged követketenünk, szintén az árnyoldak közé tartozik, de már sokkal szelidebb és megbocsáthatóbb, mint a többi.

Nápolyknak majd minden közterén s népebb utcáján találhat az idegen egy-egy többé-kevésbé okos, értelmes, de mindenek fölött ravasz arcú mosolygó uri embert egy kis asztal mellett ülve s mindenféle írószközzel ellátva. Ezek az úgynevezett nyilvános irnokok (íróknak csak nem is nevezhetjük őket!), a kik jó pénzért a nép ügyesbajos dolgáiban egy levél, folyamodvány vagy bármily más okmány megírása által szívesen nyújtanak segédkezelést.

A nép nem nélkülözheti őket, mert magától értetődik, hogy a nápolyi közép sem irni, sem olvasni nem tud. A királyoknak és papoknak más tennivalójuk volt, mintsem anépet oktattak volna. Az irnok felüti anyját és föllátija írászattal valamely köztérén, mely mind neki, mind a réa szorulóknak legalkalmasabb, tehát leginkább a molo közelében vagy a San-Carlo-színház folyosóiban.

Szerfölött tudományos ember, mert — tud olvasni és irni, s még francziából is tud fordítani. A pápaszem természetesen soha sem hiányzik orráról; az bizonyos méltóságok kölcsönöz neki; kalapja olyanforma, mint a milyének nálunk a 60-as évek elején a bevitt magas tetejű német kalapok lehettek; egyéb öltözét sem lehetne a legelegánsabbnak csufolni. De mindez mitem tesz. Azért ő mégis tudós és tekintélyes férfi a nápolyi nép szemében.

Mesterségét — az igaz — pompásan érti, szívrható szerelmes leveleket tud irni vagy pedig a legjobb tolmács azokra a levelekre nézve, melyeket Nápoly más részeiben más kollegái szerkesztettek. Mert ő nemcsak ir leveleket, hanem a kapottakat is fölvassza írástudatlan embertársainak. Egy szóval a irodalmis titkára mindenkinek. Mennyi édes titkot susoghattak már fülebe Nápoly tüzér véru szerelmes leányai és ifjai, de ő mindezekről hallgat, mint a sir, és hihetőleg nagyobb szentséget látte a fülbegyónás, mint némely pap előtt.

Egyveleg.

*(Van-e a lelkeknek szakáll?) A muzska pópák tudvalevőleg hosszú szakállt viselnek; mondják, hogy a korábbi időkben sokan hitték, hogy a paradicsombeli lelkek szintén nagy szakállt hordanak, és ennélfogva az már érdemet szerzett a paradicsomra, ki a földön megnőni hagyja szakállát és arca körül hosszú haját visel. A pópák e hite ellen a mult században *Lomonossow* muzsika történész sokat küzdött; nagy bátorsággal bebizonyította, hogy a lelkeknek nincs szakáll, és a kik ezt nem hiszik — eretnekek. Azonban nem sikerült a pópák meggyőzni.

*(Allatimádók.) Rio-Pardoban, Braziliában, 1860 óta az ambracióta-féle vallásfelekezetek áll fenn, mely eredetiségénél fogva páratlan a világon. A felekezet követői egy öszvér-kanczát imádnak, mely egy pázsitból készített dombon áll. Minden hang, mely az öszvér hallat, — isteni kijelentéseknek tekintetik, és a papnak földadata az isteni hangoknak értelmet adni és megmagyarázni. Midőn az istentiszteletnek vége van, a hívők az öszvér lábnyomait megcsókolják. Az ambracióták a legszigorubb orthodoxok, s nem tűnnek semmi eltérést az ő igaz tanításuktól, s az eretnekséget már több ör keményen büntették, azért ritkábban jön ilyesmí elő és az orthodoxoknak nincs miért nyugtalankodni. Így írja a Rio de Janeiroban megjelenő „Anglo-Brazilian Times.”

*(A kutyák királya.) I. Tom a kutyák királya

Nyilvános irnok Nápolyban.

Párisban a napokban hunyt el; mindenki ismerte e különös tevélyban szenvedő embert, ki egy vezetett eb marása folytán megörlülvén, kutyának hitte magát s valóságos maecenasa volt a gazdátlan ebeknek, melyek körül minisztereket választott magának s azokat mindenkor per Excelezenciád szolította. Thiersnek sok baja volt ő felségével s nem mult el hét, hogy „kedves testvér” rendes megszólítással levelet ne kapott volna tőle, melyekre ő felsége sohasem nyervén választ, annyira felbőszült, hogy legközelebb egész formalitással hadat izent a köztársaság elnökének.

*(A Krupp-féle őriási ágyú.) Az őriási ágyúval, melyet a Krupp-féle telepből a mult hét folytán 12 ló szállított Tegelbe, a mult héten tettek kísérletet. Az ágyú 552 másztát nyom, csőve körülbelül 7 lábnyi hosszúságú, torkának átmérője egy lábnyi. Megtöltésre 21 font por szükséges, a golyó sulya öt mázsa, hordtávola pedig egy német mértföld. Ily távolságból könnyedén áthatol egy hüvelyknyi vastagságú rézlemezben. A kísérletek ez őriási ágyúval kitűnőleg sikerültek, s hátránya csak az, hogy töltése nagyon sok időt vesz igénybe.

*(Párbaj-aranynyal.) Kaliforniában két aranykereső jelentékeny kincset halmozott össze aranyporban és természetes darab-aranyokban, melyet egy közös lakul kismellett barlangban helyeztek el. A két barát a legjobb egyotértésben élt hosszabb időn át, míg egyszer egy palack égettboron összeveszvést párbajra keltek, s mivel figyervek nem tudt kéznél, aranyrögökkel hajigálták egymást, s midőn az arra járók reájok bukkantak, az egyi-

ket hetvenezer frank értékű aranyrög közt ketté hasított aggyal s összevert testtel halva, a másikat mintegy hater arany közt veszélyesen összezúzva találták.

*(Kényelmes gyűjtők.) Franciaországban igen egyszerű módon készítenek takarékos és kényelmes gyűjtőket a tengeri lemorzsolts és így nagyobb részét értéktelen torzajából. Az elkészítés akkép történik, hogy a torzaját 60 rész szurok és 40 rész ömlesztett kátrányból álló keverékbe mártatnak s körülbelül egy perozig benne hagyatnak, ezután kiszedtetnek és megszárittatnak. Száradás után 100 C. fokra melegített fómlapokra terítettnek ki, végül pedig nagyságuk szerint kötegekbe csomagoltatnak. Az ily gyűjtők darabját 1 — 2 centimon árulják. A „Compagnie des allumettes landaises”, mely ezzel az izlettel 30 munkást foglalkoztat, évenként mindegy 200,000 frankot keres. Hazánkban, hol a tengeri böven termeltek, szintén célszerű volna, ezen iparikknek fent írt módon való előállítását megkísérteni. Nálunk a kukoricatorzsát ugyis csak fűtésre vagy legfőbb örvölve sertésakarmányul használják, habár egyik esetben sem felel meg a cizának, míg ellenben gyűjtőkké feldolgozva nem megvetendő hasznót ígér.

*(A burgonyát veszély fenyegeti.) Ujabb időben a burgonyának is támadt egy hatalmas ellensége. Eszakamerikában, hol több vidéken egy kis *Doryphora decemlineata* nevű bogár a burgonyát ugyszólván teljesen megsemmisítette. A „Herald” már évek előtt figyelmeztetett ama veszedelmes burgonya-pusztítóra s azt mondta róla, hogy a bogarat még csak 1865-ben írta le tüzetesen dr. Walsh, állami entomolog Illinoisban, noha e bogarat magát közel 50 év óta ismerték, és tudták róla, hogy egy vad burgonya-főjön élődik. Az amerikaiak ezen rovart hazája után „Colorado Potato-bug”-nek nevezték el; de a bug (poloska) elnevezés rovaratanilag nem illik rá, mert nem is félröpi, hanem téhlyröpi rovar. Mikor hazájában a burgonyát művelni kezdték, az új növény leveleit igen megkedvelte s most már föltartoztathatatlant torjed tovább kelet felé. 1870-ben átlépte a Missourit s ezentul évenként mint egy 50 mértföldet halad tovább. Jelenleg már Kanadában is pusztít. Ezen bogár annyival inkább veszélyes, mint hogy egy nyáron át háromszor szaporodik: a nőstény mindig 20 — 30 petét rak a levelek hátára. Ha a burgonya leveleit mind leette, akkor a szőlőre is átesap. Egyedüli biztos irtó-szere az, ha a bogarakat álczástól, petéstől mindenestől együtt leszedjük. Megjegyzendő különben, hogy a mindennél közönséges Coccinellidák (Katalinka bogarak) e veszedelmes bogár petéit és álczáit szenvedélylyel keresik föl s emésztik meg.

*(Őriási távcsövek.) A legnagyobb csillagászati távcsövek, a következők: Sir L. M. Hocker-é Ayrbn 54³³/₁₀₀ bécsi láb hosszú; Lord Rosses-é Birbrn 53¹⁰/₁₀₀ bécsi láb hosszú; S. V. Herschel-é Greenwichben 36⁰⁰/₁₀₀ bécsi lábnyi; S. Thom Parry-é Bristolban 34¹⁹/₁₀₀ b. lábnyi; a londoni csillagász torony újabb távcsöve 30¹⁴/₁₀₀ b. láb; a régiebb 17⁸²/₁₀₀ b. láb hosszú. Cambridge távcsöve Bostonban 20⁷⁹/₁₀₀ b. láb hosszú.

*(Nagy nevek.) Burmából egy követség van Londonban. A követek közül az egyiket így hívják: Mengye-Maha-Sayrho-Kenwoon-Maha Mengyan-Rayae-Phungyet-Wardook; a másik: Maba-Zayathoo-Seraydawgyoe, és a harmadik: Menlha-Zayathoo-Seraydawgyoe. A burmai császár neve pedig következő: Theree-Pairevara-Weezaya-Hunta Iatha-Piendeela-Maha-Dumalazade-Iaza. Cizme következő: „A fölköd nap diéső és magasztos királya.”

*(Varrógép-statisztika.) Amerikában mindenre kiterjed a statisztika figyelme. Így egy kimutatás fekszik előttünk az amerikai varrógépyárák 1871-ki forgalmáról, s e kimutatás valóban meglepő adatokat szolgáltat e hasznos gépek elterjedéséről. A varrógép-gyárak között az első helyet a Singer-Manufacturing Company new-yorki gyára foglalja el, mely 1871-ben 181,260 gépet adott el (53,427-el többet mint 1870-ben), ezután következik a Wheeler és Wilson gyár 128,525 géppel, a Grover és Baker gyár 50,838-al, a Weed-hal 39,655-el, s még több gyár kisebb forgalommal.

Irodalom és művészet.

— (Kisfaludy Károly munkái új, olcsó kiadásban.) Régi irnok legnépszerűbbikének, az irodalmi újjászületés egyik legnagyobb eszközlőjének Kisfaludy Károlynak összes művei, az eddigieknél is olcsóbb kiadásban, négy vastag kötetben jelennek meg Heckenast Gusztávnál. Megjelent már a két első kötet, melyek a verseket s a színművek nagyrésztét foglalják magukban s az első kötetet a költő aczélmézetü képe díszesíti. Egy-egy kötet ára 1 frt, s így az egész, az eddigi 8 — 10 frt helyett csak 4 frtba jó. Kisfaludy Károlyt ma is szívesen olvassa mindenki s fogja olvasni még igen soká, s azért ez új kiadásnak öszintén örülhetünk s a legnagyobb elterjedést jósolhatjuk. Bár klasszikus íróknak mindenikét birhatók ily igazán népszerű, olcsó és teljes kiadásban!

— (Heckenast Gusztáv kiadásából) még a következő műveket vettük. „A magyar jogélet az Árpádok alatt.” Irta Hajnik Imre. V-ik füzet, ára 1 frt 10 kr. Jeles törvény- és jogtudósnak magyar alkotmány- és jogtörténelmi munkáját füzetekként bocsátja közre. E füzetek alatt azonban korántsem vékonyka kiadványok értenődök, hanem egy-egy nagy alakban kiadott, mindig tekintélyes lapszámot magában foglaló, némileg önálló kötet, mint minő például az elöttünk fekvő is. Mily nagyszabású lesz Hajnik becses munkája, mutatja az is, hogy a jelen füzet — az ötödik — még csak az Árpádok alatt való magyar jogélettel foglalkozik. Mily tüzetesen, mily beható értelemmel, s mily ritka körülményességgel, alig szükséges mondanunk. Csak azt említhetjük meg, hogy az iparról és kereskedelemről, mely az Árpádok alatt nálunk még ugyancsak zenge korát élhette, egész tisztelegessé fejezetet tudott a szerző összeállítani.

„A Talmudszidó.” Minden rangu zsidó és kereszténynek megszívelésű bemutatja dr. Rohling Ágost tanár. Magyaritá Gemini. Ára 80 kr. Gemini név alá nyilván egy hazai magyar zsidó rabbi rejtozött. E könyv, mely a Talmud tanai ellen van intézve, megjelenésekor nagy izgalmat szült Németországban, s több epés czófalat írására nyújtott alkalmat. Szerző a Talmud elavult, igaztalan álláspontját határozottan rozsálja, „romlott hit-tanát” s „romlott erkölces-tan-át egyaránt elveti. A könyv második része, hol a zsidóságról általában van szó, a szélesebb közönség előtt is érdekesebb lehet. A magyar kiadás a német mű harmadik átdolgozása után készült.

Tövélygi Titusztól ismét egy új regény jelent meg „A honarúlok” czimmel; a három kötet ára 3 frt.

*(Visegrád hajdan és most.) Viktorin József visegrádi plébános könyve magyarul is megjelent. A könyv következő részekből áll: bevezetés, a visegrádi várnak és városnak felépítése, Visegrád arany korszaka, Visegrád fényének letűnése s a vár és a város pusztulása, új idő, figyelmeztetés. A függelékben olvasható Arany János „Zách Klára”-ja s Viktorin lelkész két emlékirata — a romok ügyében — b. Eötvös Józsefhez, s egy levele Türr Istvánohoz, ki a romok fentartásáért szintén áldozott és fáradozott. A könyv ára 70 kr.

*(A hazai miemlékek bizottsága) tevékenyen működik. Egyik főgondja a visegrádi romok fentartása képezi, s a javaslata szerint — ott a jövő évben az ásatáson kívül következő munkák lennének végzendők: több rendbeli átalakítás, a felső viztartó beboltozása, a főkapu archeolójának kitépése, a koronaterem betetőzése s a fellegrárbá vezető hid építése stb.

*(Iső Miklós) két Petőfi-mellszobor-mintát készített, mind a kettő igen szép. Egyik az ábrándok, másik a lelkesedés költőjét ábrázolja. E jeles szobrász műtermében jelenleg más érdekes művek is láthatók, többi közt Egressy Gábor, Zrínyi Ilona, b. Eötvös szobormintái, II. Rákóczi Ferencnek csaknem kész márványszobra s az Arany Jánosé, mely dítro-szárhegyi, finom márványból készült.

*(Szakfolyóiratok.) A „Természettudományi Közlöny” júliusi füzete érdekes tartalommal jelent meg; első czikke: b. Eötvös Lorándnak a természettudományi társulat egyik szakgyűlésen tartott értekezése „a nap physikai alkataráról”, több ábrával illusztrálva; ezt követi: Szabó Józsefnek Haidinger Vilmos természettudós fölött az akadémiá-

ban tartott emlékbeszéde; harmadik nagyobb közlemény: „Páris élelmézése az ostrom alatt 1870-ban” (Payen emlékirata) s e három nagyobb czikk után számos, gondosan összeállított „apróbb közlemény” következik az állattan, csillagtan és meteorologia, s műszaki vegytan köréből; ezek közül a némely állat életmódjának változásáról szólót lapunkban is közöljük. — A „Mérnök és építészegylet Közlöny” ének ez évi folyamából az 5-ik füzetet vettük, melyben Vidéky Lászlótól két értekezést találunk: „Az asphalt termelése és alkalmazása az építészetben”, és „A párisi csatornavezék értékesítéséről”; a füzetet — több szakközleményen kívül — az Ybl Miklós által tervezett Margit-fürdő kupolájának metszete érdekesebbíti. — A „Magyar Nyelvőr” júniusi füzete az előbbiekhöz hasonló becses tartalommal jelent meg; Budenz, Joannovics György, Thewrewk Emil, Gressus Ágost, Szarvas Gábor stb. értekezéseivel. — A „Magyar Tanügy” 6-ik, júniusi füzete Kiss Á., dr. Vécsey Tamás, Károly Gy. H.-től közöl értekezéseket, míg többi rovataiban a tanügyi mozgalmakat és irodalmat kiséri folytonos figyelemmel. — Az „Erdészeti Lapok” júniusi füzete a horvát-tótországi végvidék kincstári erdő-gazdaságának korszerű átalakításáról, a pesti kör- és sugárutak diszfájáról, a viharokrókról stb. ad közleményeket.

*(Megtisztult és új napilapok.) A mult hó végén a „Szabad Egyház” és „Testvér” megszűntek, s helyettök július 1-je óta a „Szabad Sajító” jelenik meg gróf Csáky Gyula és Hatala Péter szerkesztése mellett. A Pázmány Dénes által szerkesztett „Haladás” szintén megszűnt június végével, e helyett azonban ismét megindult a „Delejtű”. Most azonban nem Pázmány Dénes, hanem Borostyány Nándor szerkeszti, ki a lapnak eddig is főmunkatársa volt.

*(Uj szerb napilap.) Csedomil Marinovits július 22-től fogva szerb nyelven kereskedelmi értekeket képviselő napilapot indít meg. Ez lesz Magyarországon az első kereskedelmi napilap.

Közintézetek, egyletek.

*(A magyar tud. akadémia) utolsó ülése a nyári két hónapi szünet előtt június 27-én volt. Az akadémiai ügyrend szerint mindenik osztálynak jogában állván a rendes havi ülésen kívül még egy másikat is tartani, az I-ső (nyelv- és széptudományi) osztály június 27-én csütörtökön ily rendkívüli ülést tartott, melyen Riédl Szende bevégzte „A személyargokról” szóló értekezését; utána pedig Gyulai Pál olvasta föl Szabó Károly értekezését Apáczai Csere János azon tervéről, melyet e derék régi tudósunk még 1658-ban egy Erdélyben föllálitandó akadémiát illetőleg készített. Szabó Károly dolgozta az „Akadémiai Értekezések” közt nemcsak a meg fog jelenni; s épen idejében, miután Apáczainak kétszáz év előtt készített terve a kolozsvári egyetem föllálitásával most fog valósulni.

*(Délmagyarországi történelmi és régészeti társulat) alakult Temesvárt. Az alapszabályok már elkészültek s e napokban megtartják az alakuló gyűlést is. Az ügy élén Ormos Zsigmond temesi főispán áll, s az érdeklettek bővebb értesülést szerezhetnek tőle.

*(Debreczenváros) az országos iparegyesület alapító tagjai közé lépett 500 frt alapítványal. Valóban ohajtandó volna, hogy e példát hazánk minél több városa követné.

*(A „Tironia” gyorsíró-egylet) mult hó 29-dikén gyorsírói versenyt rendezett, melyben a főváros középiskolai tanulói közül 20 pályázó vett részt. Díjút értekes, diszkótésű könyvek voltak kitérve, minő Keleti K. „Hazánk és népe”, Madách „Az ember tragédiája”, Petőfi Iyrai költeményi stb. A jelenvalókat kellemesen lepte meg a tanulók nagy részének rendkívüli gyorsírói ügyessége. Könyv országgyűlési gyorsíró-főnök kitartásra buzdította a tanulókat és köszönetet mondott Fenyvessy, Gyurmán és Cserei tanároknak, mint a kik e szép eredménynek főreszesei.

Egyház és iskola.

*(A pesti egyetem) jogi kara elfogadta azon helyes indítványt, hogy a bírósági és közigazgatási pályára készülő ifjak külön szakvizsgákat

tegyenek. A jog és államtudományi szakok jövőre is együtt maradnak, de a közigazgatási pályára készülő vizsgákat csak e pályával összefüggő tárgyakból tesz.

*(Az egyetemi tanács) Toldy Ferencz rektor által szerkesztett fölterjesztést nyujta be a közigazgatási miniszterhez a végett, hogy jövőre a hittani kar előadásai is magyar nyelven tartassanak.

*(Zichy Antal budapesti tanfelügyelő) állásáról lemondván, meleg hangon bucsuzott el az iskolaszéktől, és a tanítóktól, köszönetet mondva ezeknek, valamint a városi hatóságnak szives támogatásukért, s egyszersmind a budai iskolaszék részére a mult évben tett egyenkint 100 forint névértékű, s így Budára nézve összesen 700 forintnyi alapítványát díszmavaltsági kötvényekben tette le, s alapító levele értelmében kérte kezeltetni.

*(Bessenyei-ünnepély.) A pesti királyi gmnázium önképző köre jun. 26-kan Bessenyei irodalmi föllepésének évszázados fordulóján emlékünnepélyt rendezett. Ez ünnepélylyel kapcsolatban kiosztattak egyszersmind a Toldy-jutalmak, melyeket Ráth Mór irodalmi kiadványaiból Toldy Ferencz ötven éves irodalmi működésének emlékéül a hazai gmnáziumi tanulók legjelesebbjeinek ajánldkozott.

*(Egy tanító) a „Hon” szerkesztőségének ezt írja: „Tizennyolcz éves tanítóskodásom alatt ma megtörtént velem az, a mit még barbár népek közt sem gondoltam megtörténhetne. Sina Simon br. uradalmában, Szinatelepen rendes tanító-kép működtem, az ott évek óta fenálló közös iskolában életem az ma napig, a mikor a helybeli íspán aratói által tudatá velem, hogy az iskola-épületből kitakarodjam, mert ez két hónapig haczkonyha és aratógazdák lakhelye lesz. Az iskolás gyermekeket haza bocsátottam s magam panaszt tenni nemtem Ericsebe az uradalmi tisztkehez. Mindenünnen elutasítottak, okul adván hogy az aratók szerződését felbontani nem lehet. Voltam a tanfelügyelő urnál. Hiába! Minden igaz ok nélkül kitesztva hivatalomból, nincs hol menedéket találjak. — Bóné József, tanító.”

*(A pozsonyi társas képtalanban) megüresedett préposti javadalmat s méltóságot a királyi Rónay Jácint János esztergomi főegyházmegyei áldozár, miniszteri osztálytanácsos, bölcsészettudor, s a magyar tudományos akadémiá rendes tagjának adományozta.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

*(Világkiállítás magyar kir. bizottság.) A kereskedelmi miniszter a bécsi világkiállítás alkalmából felállítandó világkiállítás magyar királyi bizottságához: dr. Wagner László, budai műegyetemi tanárt mezőgazdasági, Fallér József bánáymánadosost bányászati, Gónczy Pál vallás- és közoktatásügyi miniszteri osztálytanácsost tudomány és oktatásügyi, Wessely József nyugalmazott erdő-akadémiai igazgatót és érteket, Keleti Gusztáv orsz. mintar.jz-tanodai igazgatót művészeti, Woticz Ede vasuti főmérnököt technikai, végre Posner Lajos udvari szállítót és papirkereskedőt ipari szakbiztosoknak, Herzfeld József biztosító-társulatit vezértitkárt pedig bécsi helyi biztosnak nevezte ki.

*(Az Athenaeum könyvnyomdája és kiadó-részvénytársaság) jun. 27-én Cséry Lajos elnöklete alatt tartá közgyűlést. Az igazgatói jelentés szerint a nyomdai, valamint a betű-öntési, hirlapkiadási és könyvnyomdási üzlet minden elmeledést mutat, úgy hogy a pénzübeli összeredmény 88,076 frt tisztá jövedelemre rug, miből részvényenként 30 frt vagyis 15% osztalék esik minden részvény után. Az Athenaeum választmányára 1200 frtot szavazott meg azon technikai munkásainak a folyó üzlet végén jutalmazására, a kik addig szorgalom, az intézethez való ragaszkodás és példás megküvellete által ki fognak tűnni.

*(Uj intézetek.) A keszteméti központi, a lubló-podolin-guczda; a békés-csaba takarékpénztárak, a pesti építőtársulat, a tekei takarékpénztárak, és a sátoralja-ujhelyi polgári takarékpénztár és hitelegylet alapszabályai a kereskedelmi miniszter által a törvényes bemutatási záradékkal ellátottak.

Mi ujság?

(A képviselőválasztások) végük felé közelednek. Máramarosban jul. 4-kén, Közép-Szolnokban jul. 5-kén kezdődtek meg a választások...

Megválasztott képviselők.

(Junius 27. — július 4.)

Jobboldaliak: Beregmege: Lónyay János, Lónyay József, Horváth Károly, Budai Sándor...

Baloldaliak: Komárommege: Szombathelyi Győző, Torontálmege: Miletits Szvetozár...

Nemzeti színház.

Péntek, jun. 28. „Egy szegény ifjú története.“ Dráma 5 felv. Irtá Feillet Oktáv. ford. Feleki M.

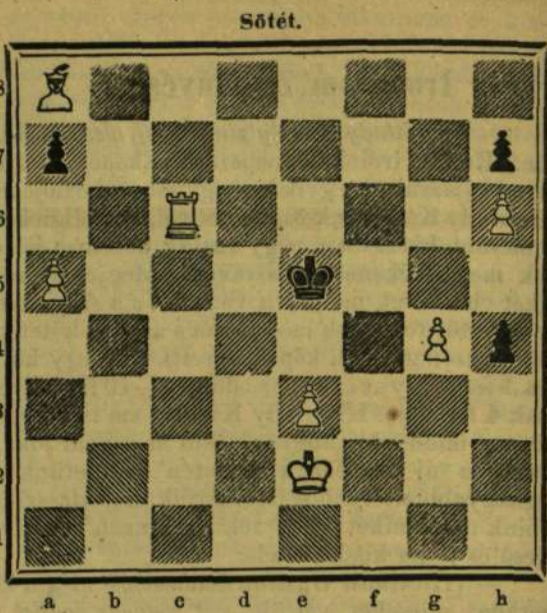
Szerkesztői mondanivaló.

Szászváros. A családfele oly rövid, hogy tért ugyan könnyű volna szorítani; de kiadása rövidsége sem érdemesíti.

SAKKJÁTÉK.

658-ik sz. f. — Galambos Lászlótól

(Kecskeméthyben.)

Világos indul s az ötödik lépésre mattot mond.

A 653-ik számú feladvány megfejtése.

- Vil. Sötét. 1. Fe4-d5 Kd6-d5; 2. Kd8-d7 Kd5-e4; 3. Hg7-h5 Ke4-d5; 4. Hh5-f6 matt.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Miskolcon: Czenthe József. — Gelsen: Glesinger Zsigmond.

Előfizetési felhívás

VASÁRNAPI UJSÁG

Politikai Ujdonságok

1872-ik évi jul. — decz. folyamára.

(Ismeretterjesztő és politikai hetilap. — Az egyik számos eredeti képpel illusztrálva; a másik rendkívüli mellékletekkel bővítve.)

Előfizetési feltételek:

Postán küldve vagy Pesten hához hordva. A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt:

Fél évre (július — december) 5 ft.

Csupán a Vasárnapi Ujság: Félévre (július — december) 3 ft.

Csupán a Politikai Ujdonságok: Félévre (július — december) 2 ft 50 kr.

Egyes előfizetések legelőszörben postai utlevél által eszközölhetők, a melyre bérmentésül csak egy 5 krajczáros bélyeg kívánatik.

Kedvezmény!

A „Vasárnapi Ujság“ és „Politikai Ujdonságok“ előfizetői a kiadó intézkedése folytán a jövő félévben is ugyanazon kedvezményben részesülnek...

A Vasárnapi Ujság és P. Ujdonságok kiadó-hivatala (Pest, egyetem-utca 4. sz. a.)

TARTALOM.

Patterson J. Arthur (arckép). — Az én ódám. — Egy falusi preceptor története. — Pesti képek (képpel).

HIRDETÉSEK.

Rumburgi vászonáru-raktára és fiókja az első és legnagyobb amerikai fehérenemű gyárnak. FOGL S.

Pesten, belváros, városház-tér 6. sz.

Az alábbi árjegyzék szerint sokkal olcsóbban lehet nálunk vásárolni, mint bárhol mástutt a legfinomabb rumburgi 2 fajtaú vászonból urak, hölgyek s gyermekek számára...

Minden fele áron.

- 1 darab oxford férfi inget csak most 2 ft. 80 kr. 1 rumburgi vászon férfiing csak most 1 » 80 » 1 » » lábravaló csak most 1 » 20 »

Megrendelések postai utánvétel mellett gyorsan és pontosan teljesíttetnek. 1317 (3-12)

Korszerű ujkönyv.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4-ik szám alatt), megjelent és minden könyvtárban kapható:

A politikai pártok.

Bluntschli J. K.

után fordította és jegyzetekkel kísérte Ballagi Géza.

Tartalom: I. Mit értünk politikai párt alatt? A hivatalnokok pártállása. Fekció. II. A pártok nemei. Pártnevek. Felemez-pártok. III. Az ultramontán párt. IV. Stahl pártelmélete. V. A Rohmer-féle pártelmélet. VI. A radikális. VII. A liberalizmus. VIII. A konzervativizmus. IX. Az abszolutizmus. X. A politikai lélektani alapelve általában.

(8-rét, 200 lap). Ára 1 ft. 50 kr.

Légnymásu, házi

és szoba-távírdák.

Legújabb találmány.

A legjobb és legteljesebb a házi távírászat terén, olcsóbb berendezés és kevesebb elhasználás mint a villanyos távírdák. Megbízásokat és felvilágosításokat ad

OHM C. O. Pesten,

József-tér 15. szám. 1291 (8-34)

A nehézkóros-görcsöket

(Fallsucht)

levelezés után meggyógyítja: dr. O. Killisch különleges orvos, most: Hamburgban A. B. C. Strasse 28. sz. a., eddig száznál több, tökéletesen meggyógyítottat. 1320 (1-6)

Foulke és Társa ügyvédek és telepítők

New-York,

149 Broadway.

1269 (29-52)

A magyar általános földhitelrészvény-társulat (befizetett alaptőke tíz millió ft.)

5 1/2 és 6 1/2-os záloglevelei,

melyek egy biztonságuk, mint kamatozásuk tekintetében a legelőnyösebb tőkebevezetése alkalmasak, a napi árfolyam szerint kaphatók:

Pesten: a társulat főpénztáráról (Thonet-udvar); Wahrman és fia cégénél (Deák-utca); A magyar leszámítoló- és váltó-banknál (ezelőtt Malvioux C. J.); A pesti banknál; — a franco-magyar bank váltóüzletében Glatz, Holzwarth és Schubert uraknál (József-tér) és és Fuchs J. udv. pénzváltó urnál, Deák Ferencz-utca, valamint az összes vidéki takarékpénztáraknál és bankoknál, melyek a fentnevezett értékpapírokra megrendeléseket elfogadnak. 1316 (4-4)

HETI-NAPTÁR.

Table with columns for Hónapi-és hetinaptar, Katholikus és protestáns naptar, Görög-orosz naptar, Izraeliták naptara, Nap (hossza, dél, nyug.), Hold (hossza, dél, nyug.).

Felöltes szerkesztő: Nagy Miklós. (L. magyar-utca 21. sz.)

